

LUNDS
UNIVERSITET

Är hårdare straff det rätta vapnet?

En studie om skärpningarna i vapenlagens brottspreventiva verkan

Av: Alexandru Tamas & Emil Fredriksson

LUNDS UNIVERSITET
Rättsociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2018

Handledare: Reza Banakar

Examinator: Matthias Baier

Abstract

Due to the fact that Sweden during the past five years has seen an increase of gun related crimes we find it necessary to further explore this area. The public's trust regarding the legal system has started to decline as an effect of this negative trend. We are currently experiencing a shift within the criminal policy regarding the tendency by politicians to ignore scientifically research and choose to get tough on crime. This is done in order to show the public that the state is capable of action. The state has chosen to strengthen the current law regarding possession and use of illegal firearms. The aim of this paper is to evaluate if the current changes regarding the law of possession and use of illegal firearms will achieve its intended effect. This will be conducted by gathering adequate data which consists of previous research, legal cases and interviews with members representing the legal system as well as past convicted criminals in order to provide the reader with a holistic perspective. The analysis will be conducted by the use of Jürgen Habermas and Travis Hirschi's theoretical framework in order to examine how law as a medium can be used to reduce the friction between society and the system.

Keywords: Communication, crime prevention, guns, law, social integration

Antal ord: 16983

Förord

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Reza Banakar för goda råd samt vägledning under studiens gång. Dina insikter har för oss varit av stor vikt. Vidare vill vi tacka våra intervjupersoner från polisen, KRIS samt frivården som genom sina erfarenheter och insikter inom ämnet försett oss med adekvat kunskap och således möjliggjort denna studie. Till sist vill vi tacka varandra för ett gott samarbete samt för roliga stunder tillsammans.

Alexandru Tamas & Emil Fredriksson

Lund, maj 2018

Förkortningar

BRÅ – Brottsförebyggande rådet

EG – Europeiska gemenskaperna

EU – Europeiska Unionen

JuU – Justitieutskottet

KRIS – Kriminellas Revansch I Samhället

MS-13 – Mara Salvatrucha

Prop – Proposition

RB – Rättegångsbalken

SFS – Svensk författningssamling

SOU – Statens offentliga utredningar

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställningar	1
1.3 Avgränsningar	2
1.4 Disposition	2
1.5 Rättssociologisk relevans	2
2. Tidigare forskning	4
2.1 Rehabilitering och brottsprevention	4
2.2 Återfall	7
2.3 Fängelsets påverkan på den intagne	7
2.4 Vilka som bär illegala vapen och dödligt våld med vapen	9
3. Bakgrund	11
3.1 Statistik om vapenbrott och dödligt våld med illegala vapen	11
3.2 Vapenlag 1996:67	12
3.3 SOU 2014:7	13
3.4 Gällande rätt: grova samt synnerligen grova vapenbrott	14
3.5 Media, den allmänna opinionen och politik	14
3.6 Presentation av rättsfall	15
4. Teoretiskt ramverk	16
4.1 Habermas	16
4.2 Sociala band	19
4.2.1 Anknytning	19
4.2.2 Åtagande	20
4.2.3 Involvering	20
4.2.4 Moralisk övertygelse	20
5. Metod	22

5.1 Kunskapsöversikt: tidigare forskning	22
5.2 Kriminologiska infallsvinklar	22
5.3 Kvalitativ metod	23
5.4 Validitet och reliabilitet	24
5.5 Metod för analys av intervjuer.....	25
5.6 Insamlande av rättsfall.....	25
5.7 Datatriangulering	26
5.8 Urval	26
5.9 Forskningsetiska principer.....	27
6. Resultat.....	29
6.1 Sysselsättning	29
6.2 Miljö	31
6.3 Integration.....	33
6.4 Straffets effekt	34
6.5 Återanpassning	37
6.6 Vapen.....	39
7. Analys	42
8. Slutsats.....	45
8.1 Framtida forskning	46
9. Källförteckning.....	47
9.1 Litteratur	47
9.2 E-böcker.....	48
9.3 Vetenskapliga artiklar	48
9.4 Webbaserade källor	49
9.5 Offentligt tryck	49
9.6 Lagar	50
10. Bilagor	51

10.1 Intervjuguide med representanter från polisen	51
10.2 Intervjuguide med representanter från KRIS.....	51
10.3 Intervjuguide med representanter från frivården	52
10.4 Rättssociologisk matris.....	53

1. Inledning

Med hänsyn till en dramatisk ökning av bruk och innehav av illegala vapen under de senaste åren samt att det dödliga våldet med anknytning till illegala vapen har ökat har den kriminalpolitiska debatten gällande vapenbrotts straffsatser kommit att bli högst aktuell. Vi går mot en trend där kriminalpolitiken blir allt mer benägen att lagstifta med hårdare straff för att bekämpa kriminalitet. Denna trend bottnar i yttre krafter, vilka utgörs av bland annat den allmänna opinionen såväl som media, vilka påverkar och formar lagstiftningen. Således finns ett oskiljbart band mellan dessa krafter. Denna trend kan attribueras till en bristande tilltro till rättssystemet från samhällsmedborgarna, något som forcerar politiken till att visa handlingskraft i syfte att återvinna förtroende. Detta förhållningssätt till bekämpandet av kriminalitet kan tänkas bringa mer skada än nytta gällande avsedda effekter. Dessa åtgärder kan ses som ett simpelt angreppssätt att lösa ett komplext samhällsproblem, då de bakomliggande orsakerna till kriminalitet återfinns på makronivå och således inte enbart löses genom straffskärpningar. Mot bakgrund av ovanstående redogörelser finner vi det högst adekvat att fördjupa oss i och undersöka detta problemområde.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att redogöra för och förstå samhällets möjligheter till att närma sig och handskas med kriminalitet. För att kunna förstå det komplexa samhällsproblem som kriminalitet innebär krävs en kartläggning av dess orsaker, verkan samt en förståelse för de medel som nyttjas för att handskas med den. Därför är det nödvändigt att redogöra för samtliga ovanstående delar. Vi ämnar undersöka den reella effekten av straffskärpningar samt hur rätten kan komma att användas för att reducera och hantera spänningen avseende individual- respektive allmänprevention.

1.2 Frågeställningar

För att uppnå studiens syfte har följande frågeställning formulerats:

- Hur kan rätten användas inom ramen för den existerande policyn om lagen av vapeninnehav för att hantera spänningen mellan individual- och allmänprevention?
- Kommer en skärpning av straffet för olaga vapeninnehav leda till förändrat beteende hos individer som brukar dessa?

1.3 Avgränsningar

Straffsätser sätts i olika syften och förväntas fylla olika funktioner. Därmed är en studie gällande straffsätters avsedda effekter allt för komplicerad och bred att genomföra, med tanke på studiens omfattning. Med hänsyn till detta har vi valt att avgränsa oss till att undersöka huruvida straffskärpningarna i vapenlagen som togs i bruk 1:e januari 2018 kommer att få avsedd brottspreventiv effekt. Detta mot bakgrund av att lagen är högst aktuell inom den kriminalpolitiska debatten.

För att besvara våra frågeställningar och uppfylla studiens syfte har ett antal avgränsningar varit nödvändiga. Dessa baseras på studiens tidsmässiga såväl som ekonomiska resurser. Då vi bor och studerar i Lund har våra intervjupersoner begränsats till Malmö och Helsingborg. Detta då dessa städer ligger nära geografiskt, vilket underlättat för oss att ta oss dit och genomföra de intervjuer som utgör studiens huvudmaterial, samt att det varit ekonomiskt hållbart att genomföra dessa resor. Lund har exkluderats med stöd i att denna stad till stor del omfattas av studenter och att kriminalitet inte förekommer i lika stor utsträckning som i större städer.

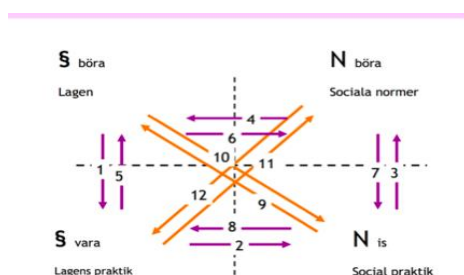
1.4 Disposition

Denna studie är indelad i tio huvudsakliga kapitel. Kapitel ett utgörs av en inledning vars syfte är att skapa ett intresse hos läsaren samt presentera problemområdet. Därefter följer en presentation av studiens syfte, frågeställningar samt dess rättssociologiska relevans. Kapitel två redogör för tidigare forskning inom fältet. Kapitel tre innehåller en bakgrund som innefattar lagstiftning, rättskällor, statistik och presentation gällande vapenbrott samt den allmänna opinionens såväl som medias roll i utformandet av kriminalpolitiken. Vidare redogörs det för teoretiska utgångspunkter i kapitel fyra och för metodologiska överväganden i kapitel fem. I kapitel sex presenteras studiens empiriska resultat, vilket följs av analys i kapitel sju. Kapitel åtta utgörs av studiens slutsatser och slutligen utgörs kapitel nio av referenser och kapitel tio av bilagor.

1.5 Rättssociologisk relevans

Rättssociologi som disciplin ämnar undersöka förhållandet mellan rätten och samhället, mer precist att beskriva och analysera rätten i samhället. Mellan rätt och samhälle finns en växelverkan och de samspekar med varandra och ingår således i ett beroendeförhållande. Rättens existens förutsätter alltså samhällslivet (Mathiesen 2010, s. 16-18). Normer spelar en

central roll inom den rättsociologiska läran och föreskriver handlingsdirektiv. Vad som är viktigt att skilja på är att det existerar sociala normer såväl som rättsliga normer. Dessa återfinns inom olika domäner, närmare bestämt samhällslivet och rätten. De rättsliga normerna sägs vara samhällseliga normer som fått en upphöjd status med stöd i att det råder konsensus gällande dessa samt att dessa bedöms fungera som ett skydd avseende särskilda intressen. Detta leder dock inte alltid automatiskt till att dessa rättsliga normer följs, då dessa intressen inte delas av alla samhällsmedborgare (Hydén & Hydén 2011, s. 11). Mot bakgrund av denna distinktion mellan rättsliga normer, som tar uttryck i lagstiftning och sociala normer, vilka fungerar som informella sociala styrmekanismer kan en komma att förklara ett beteende utifrån olika perspektiv. Baier (2013, s. 59-60) argumenterar för att normer överlag utgörs av två essentiella egenskaper. Den ena benämns som normens böra, vilket inbegriper imperativ samt förväntningar på aktören eller dess beteende. Den andra benämns som normens vara och inbegriper hur den tillämpas i praktiken. Således kan en betrakta normer som ett mynt som består av två sidor där den ena sidan utgörs av hur normer är tänkt att fungera i teorin och den andra hur de fungerar i praktiken (Baier 2013, s. 59-60). Vidare delar Baier in rättsliga normer och sociala normer i fyra olika dimensioner. Baier argumenterar för att dessa rättsliga såväl som sociala normer innehåller dessa två ovannämnda egenskaper, böra och vara. Således kan en betrakta normer utifrån en fyrdimensionell modell, närmare bestämt lagens böra, lagens vara, sociala normers böra samt sociala normers vara (*se figur 1*). Utifrån dessa fyra dimensioner kan en producera flertalet rättsociologiska frågeställningar (Baier 2013, s. 59-60).

Figur 1.

Den rättsociologiska relation som vi främst är intresserade av i den här studien är hur lagens böra påverkar den sociala praktiken. Vad vi vill undersöka utifrån ovanstående matris är hur straffskärpningen gällande vapenlagen, lagens böra, påverkar det faktiska beteendet gällande vapeninnehav samt bruk, den sociala praktiken. Kommer skärpningarna i vapenlagen få avsedd effekt?

2. Tidigare forskning

Genomförandet av litteraturoversikten har genererat följande insikter inom fältet: Det råder konsensus om att fängslandet av människor inte fungerar som det är tänkt att göra i teorin, något som finner stöd i den forskning vi identifierat. Det finns bland annat en problematik gällande konkurrerande ideologier inom kriminalpolitiken, vilket försvårar möjligheten till debatt och konsensuell policymaking (Persson 2012, s. 1-2). Diskussionen avseende motstridiga policys som implementeras nationellt såväl som regionalt är ett återkommande tema inom tidigare forskning (Persson 2012, s. 2). Artikeln ”Local Sensemaking of Policy Paradoxes: Implementing Local Crime Prevention in Sweden” argumenterar för att problematiken som uppstått inom fältet gällande rehabilitering av intagna delvis kan attribueras till paradoxala policyimplementeringar vilket förekommer i större utsträckning sedan behandlingsdiskursen ockuperat fältet. I artikeln görs anspråk på att politiken måste enas angående vilken ideologisk kurs fängelser ska tillämpa i syfte att exkludera motstridiga tankar, vilket ämnar främja konsensus och reducera friktion vid policyimplementering. Det framgår att fängelser, vars syfte är att straffa människor, oundvikligt leder till smärta för individen vilket inte är kompatibelt med policys som ämnar till att rehabilitera människor. Detta mot bakgrund av att bestraffning och rehabilitering inte är förenliga. Slutsatsen är således att konsensus gällande fängelsens mål och arbetsriktlinjer avseende den intagne måste uppnås. Först då möjliggörs institutionens fulla potential (Persson 2012, s. 16-18). Denna kritik är återkommande i flertalet texter, närmare bestämt att vi ineffektivt handskas med kriminalitet, på grund av att kriminalpolitiken inte har kommit överens om hur fängelser ska arbeta med kriminella. Ska vi straffa eller rehabilitera den intagne? (MacCormick 1950, s. 11).

2.1 Rehabilitering och brottsprevention

I artikeln ”Defiance, Deterrence, Irrelevance: A Theory of the Criminal Sanction” beskrivs problematiken avseende rehabilitering och brottsprevention som ett resultat av brist på forskning gällande sanktioners preventiva effekter. Sherman menar på att detta resultat är en konsekvens av ett vinklat intresse från det akademiska fältet gällande begreppet kriminalitet. Sherman gör anspråk på att resultatet av begränsad forskning har orsakat en avsaknad av adekvata teorier på fältet gällande sanktioners preventiva effekter (Sherman 1993 s. 446). Denna brist på forskning har även resulterat i att det finns ett vagt utbud av vägledning gällande konsekventa variabler som är testade och förankrade inom forskning avseende

sanktioners effekter (Sherman 1993, s. 445). Artikeln presenterar tre nya teorier som ämnar redogöra för sanktioners effekter;

Reintegrative shaming är en teori som gör anspråk på att sanktioner kan förmedlas återintegrerande genom att tillskriva ett beteende social klandervärdhet, exempelvis skam, vilket minskar förekomsten av avvikande beteende. Alternativt kan förmedlandet av sanktion sträva efter att uppnå stigmatiserande effekter vilket syftar till att exkludera personen, vilket ökar sannolikheten för avvikande beteende (Sherman 1993, s. 446).

Nästa teori vid namn *procedural justice* är framtagen av Tom. R. Tyler och anknyter till huruvida individen upplever sanktionen som rättvis respektive orättvis. Upplever individen att sanktionen är rättvis kommer benägenheten att förhålla sig till lagen öka, vilket bidrar till individens uppfattning gällande lagens legitimitet. Upplever individen däremot sanktionen som orättvis riskerar istället en negativ utveckling av ovanstående redogörelse att ske (Sherman 1993 s. 446-447).

Avslutningsvis presenteras teorin *master emotion* som är framtagen av sociologerna Scheff och Retzinger. Teorin gör anspråk på att det är individens upplevda känslor av skam och stolthet som är avgörande för hur vi reagerar, upplever och förhåller oss till sanktioner. Detta är något som kan tänkas påverkas av individens sociala nätverk, individens förhållande till agenten som sanktionerar, moral eller halten legitimitet som aktörer tillskriver lag (Sherman 1993, s. 447). Sherman argumenterar för att sanktioner kan ha motsatta eller olika effekter beroende på miljö, individ och brottstyp för att nämna några (Sherman 1993, s. 449). Artikeln använder sig av flertalet tidigare studier gällande brottsprevention såväl som effekterna av avtjänat fängelsestraff och genom samtliga resultat argumenterar Sherman för att tidigare sanktioner i många fall inte är av relevans för framtida brottslighet (Sherman 1993, s. 450). Det presenteras andra potentiella variabler som kan tänkas påverka graden av brottsprevention som rättsliga sanktioner innebär. Dessa variabler är följande;

Sysselsättning, det framgår att rättsliga sanktioner reducerar brott hos personer som har en anställning, respektive ökar brottslighet hos de individer som är arbetslösa (Sherman 1993, s. 451). Ålder, rättsliga sanktioner avhåller/avskräcker mer effektivt äldre människor än yngre (Sherman 1993, s. 451). Legitimitet, det framgår att människors benägenhet att följa lagen är

beroende av deras förhållningssätt till huruvida de uppfattar systemet som legitimt och rättvist (Sherman 1993, s. 452).

Artikeln ”Prisoner Reentry: What works, What Does Not, and What Is Promising” behandlar fängelsets utveckling genom tiden. En historisk tillbakablick skapar en djupare förståelse för fängelset som institution och förklarar varför den ser ut som den gör idag. Artikeln berör diskursförändringen som skedde i början av 1950-talet då institutionen började präglas av att läkare, psykologer, jurister och rättsbyråkrater började göra mer anspråk på fältet (Seiter & Kadela 2003, s. 362-365). Skiftet av diskurs resulterade i ett paradigmskifte, vilket gav upphov till en förändrad orientering gällande institutionens arbetsriktlinjer. Dessa skulle komma att bli behandling, rehabilitering och återanpassning till samhället. Dessa nya arbetsriktlinjer förväntades bygga på evidensbaserad forskning, bland annat medicin och psykologi (Seiter & Kadela 2003, s. 362-363).

Brottsprevention är centralt inom samtliga artiklar vi identifierat. Vi har kunnat urskilja intressanta trender inom debatten avseende allmänprevention respektive individualprevention. I förtydligande syfte har vi valt att redogöra för vad begreppet brottsprevention innebär: Brottsprevention är en brottsförebyggande verksamhet och är en del av kriminalpolitiken i vid bemärkelse vilken syftar till att minska, begränsa eller eliminera brottslighet och dess skadeverkningar (Sarnecki 2015, s. 95).

Kartläggningen av tidigare forskning visar en klar enighet i definitionen av allmänprevention respektive individualprevention. Inom allmänprevention framgår det av tidigare forskning att upptäcktsrisken (sanktionssannolikhet) tillsammans med graden av straff (sanktionsstränghet) samt kunskapen om vad som är belagt med straff (normkunskap) är centrala förutsättningar för att allmänpreventionen skall vara framgångsrikt. Vidare uppfattas påföljdens omedelbarhet, närmare bestämt hur nära i tiden påföljden är, som en viktig komponent inom allmänprevention (Sarnecki 2015, s. 17-20). Under 2000-talet har kriminalpolitiken börjat lägga allt större betoning vid individualprevention som ämnar förändra beteenden hos lagöverträdare. Denna typ av prevention kan sammanfattas utifrån tre följande punkter; Individuell avskräckning, inkapacitering (oskadliggörande) samt vård eller behandling (rehabilitering) (Sarnecki 2015, s. 23-26).

2.2 Återfall

Återfall inom kriminalitet är för vår studie ett intressant ämne, vilket Jerzy Sarnecki behandlar i sin bok "Introduktion till kriminologi". Här presenteras intressant brottsstatistik från kriminalvården avseende återfall. Han framför att återfall i brott efter avtjänat fängelsestraff är vanligt förekommande. Cirka 55 procent av tidigare dömda i Sverige döms till ytterligare en påföljd inom tre år efter frigivning. Avseende förbrytare som fått fängelse som påföljd återfaller cirka 20 procent. Av förbrytare som dömts till fängelse fler än en gång återfaller cirka 70 procent. Av dem som dömts till fängelse fyra eller fler gånger återfaller cirka 80 procent (Kriminalvården 2014) och Sarnecki 2015, s. 23-24).

2.3 Fängelsets påverkan på den intagne

Kritik avseende institutionens behandlingsinriktning är frekvent återkommande inom den tidigare forskning vi identifierat. Det är möjligt att urskilja vilka huvudsakliga synsätt som existerar inom fältet avseende hur fängelser fungerar som åtgärd för brottsprevention. Följande tre inriktningar har identifierats genom kartläggning av tidigare forskning (Gendreau, Goggin & Cullen 1999, s. 6-9):

1. Fängelser har en preventiv effekt på kriminalitet. Synsättet hämtar sin grund i den klassiska skolan som betraktar individen som en rationell varelse. Aktören antas besitta förmågan att bedöma och väga risk (upptäcktsrisk) i förhållande till belöning. En individ bör således rationellt resonera sig fram till att avhålla sig från brottslighet både genom att straffskalor höjs men även genom de erfarenheter den intagne genomgår under sin vistelse inom institutionen. Teorin kallas i många artiklar för *deterrence theory* (Gendreau, Goggin & Cullen 1999, s. 6-8).

2. Fängelset har ingen preventiv effekt på kriminalitet. Detta synsätt förhåller sig kritiskt till fängelsets rehabiliterande funktion. Dess förespråkare betraktar institutionen som en "förbrytarskola" med stöd i att ringa förbrytare beblandas med tunga förbrytare och således skolas inom kriminalitet. Synsättet gör anspråk på att fängelser ger upphov till mer kriminalitet snarare än tvärtom. Orsaken är att institutionen präglas av en omänsklig och psykologiskt destruktiv natur, något som potentiellt kan leda till en starkare radikaliserings av den intagne och därmed motverka fängelsets åsyftade mål (Gendreau, Goggin & Cullen 1999, s. 8-9).

3. Den tredje inriktningen förhåller sig neutral i diskussionen. Detta förhållningssätt till fängelser gör anspråk på att effekterna som kommer av fängslandet av en individ är väldigt små. Förespråkarna menar på att fängelser kan betraktas som psykologiska *deep freezes*. De menar på att fångar kommer till fängelser med antisociala attityder och beteenden, vilka knappast förändras under vistelsen. Detta synsätt gör även anspråk på att lågriskförbrytare kan komma att påverkas negativt av längre vistelser snarare än positivt genom sin beblandning med miljön. Utgångspunkten är att fängelset inte bör försöka forcera bort avvikande beteende utan bör istället försöka forma och ge upphov till "normalt" beteende (Gendreau, Goggin & Cullen 1999, s. 10).

Inom tidigare forskning görs en distinktion mellan ringa och tunga förbrytare. MacCormick som skrivit artikeln "The Prison's Role in Crime Prevention" argumenterar för att rehabilitering och prevention inte fungerar i samma utsträckning avseende olika förbrytare. Artikeln gör anspråk på att brottsprevention, återanpassning eller rehabilitering inte kommer ha lika stor genomslagskraft på tyngre förbrytare. Författaren medger delvis att förhöjda straffskalor skulle få en brottspreventiv effekt men att dessa inte lär påverka tyngre förbrytare (MacCormick 1950, s. 41-42). För att uppnå maximal brottspreventiv effekt anser MacCormick att straffskalorna behöver vara orimligt höga. Detta innebär en oproportionerlig förhöjning av risk och sanktion, något som potentiellt skulle kunna få en brottspreventiv effekt. Alternativt behövs hårdare behandling av den intagne aktualiseras, vilket innebär större smärta för individen, i syfte att förhindra brott och återfall inom kriminalitet (MacCormick 1950, s. 42).

Thomas Mathiesen uttrycker intressanta synsätt på fängelser. Han argumenterar för i sin bok "Kan fängelset försvaras" att det sker ett fängslande av individen på ett djupare plan än enbart fysiskt. Han använder termen prisonisering vilket innebär en process där den intagne tar till sig en rad ohälsosamma informella seder och bruk, exempelvis vanor, normer, värderingar och attityder och internaliserar dessa (Mathiesen 1988, s. 82). Mathiesen argumenterar för att denna prisonisering gör den intagne immun mot de försök som görs för att rehabilitera denne. Utöver ovanstående förklaring menar Mathiesen även att den intagnes möjlighet till återanpassning till samhället minskar som en konsekvens av de omänskliga förhållanden som gör sig gällande under vistelsen. Vidare behandlar Mathiesen allmän brottsprevention. Han menar på att förhöjning av straffskalor och andra politiska åtagande är essentiella för att styra och forma ett samhälle. Han gör anspråk på att straffskalor som brottspreventiv åtgärd har ett

flertal viktiga funktioner såsom förmedling av budskap till samhället från staten, avskräckande effekter, förmedling av moralbilder och slutligen att straffskalorna har en kommunikativ effekt och signalerar budskap till målgrupper (Mathiesen 1988, s. 101). Trots dess positiva funktioner förhåller sig Mathiesen kritisk till att en förhöjning av straffskalor enbart har någon större allmänpreventiv effekt (Mathiesen, 1988 s. 105-106).

2.4 Vilka som bär illegala vapen och dödligt våld med vapen

Forskning avseende vapenlagstiftnings effektivitet, vapenägande samt brott med vapen i Sverige konstaterar vi efter en översikt på fältet är ytterst begränsad. Dock är det av vikt att kartlägga vad tidigare forskning säger om utvecklingen av förekomsten av illegala vapen i Sverige samt hur och av vem dessa vapen används, då de inte sällan förekommer i våld med dödlig utgång. Enligt en rapport från Brottsförebyggande rådet publicerad år 2015 (rapport 2015:24) har det skett en strukturförändring i det dödliga våldet med skjutvapen under de tio senaste åren. Det framkommer i rapporten att dödsskjutningar med illegala vapen blir allt vanligare inom den kriminella sfären samt att vapen förekommer allt mer i uppgörelser inom kriminella konflikter. Våld med dödlig utgång med licensierade vapen har å andra sidan minskat under de tio senaste åren (rapport 2015:24, s. 8-9).

Enligt samma rapport från BRÅ ses en successiv ökning av illegala enhandsvapen i Sverige. Denna utveckling kan härledas till ett flertal faktorer, vilket rapporten tar upp och dessa faktorer har sin bakgrund i att vissa typer av den organiserade brottsligheten har ökat, exempelvis narkotikaförsäljning, utpressning samt illegal indrivning. En till förklaring som ges till att förekomsten av illegala vapen i Sverige har ökat sedan 90-talet är att kriget på Balkan gett nya möjligheter till införsel av sådana vapen, då många av dem kommer därifrån (rapport 2015:24, s. 9).

För att kunna arbeta förebyggande och försöka motverka den ökade förekomsten av illegala vapen behövs även kartläggas på individ- såväl som gruppnivå vem som bär vapen. Enligt rapporten framkommer det att individer från socioekonomiskt utsatta områden där arbetslösheten är hög och där många individer är marginaliserade löper större risk att komma i kontakt med illegala vapen (rapport 2015:24, s. 9). Vid dödsskjutningar är både offer och gärningsmän ofta tidigare dömda för andra brott och att bära vapen är en strategi för att visa hårdhet i den kriminella miljön samt ett sätt att skydda sig själv (rapport 2015:24, s. 33-40).

Slutligen ses en centrering från år 2000 och framåt av innehav av illegala vapen kopplat till dödsskjutningar till storstäderna Malmö, Göteborg och Stockholm, vilket kopplas starkt till ökning av kriminella konflikter i just dessa områden (rapport 2015:24, s. 30-31).

3. Bakgrund

Syftet med detta avsnitt är att redogöra för gällande rätt inom vapenlagstiftning i Sverige samt hur media, den allmänna opinionen och politik samverkar och leder fram till straffskärpningar och påverkar kriminalpolitiken. Statistik på anmälda vapenbrott från BRÅ kommer även att presenteras. Ovanstående kommer att presenteras för att läsaren skall kunna få en överblick över hur medias rapportering om ökat våld och ökad kriminalitet leder till att medborgarna önskar hårdare tag. Detta realiserar genom hårdare lagstiftning, vilket i slutändan beslutas av våra politiker. Vapenlagen från 1996 kommer också att presenteras kort samt relevanta förändringar i den gällande straffskärpningar för att presentera övergången till gällande rätt. Till sist presenteras nio rättsfall gällande grova samt synnerligen grova vapenbrott vilka ämnar förse läsaren med en generell inblick avseende målgruppen som bär och brukar illegala vapen.

Enligt svensk lagstiftning, närmare bestämt vapenlagens 2 kap 1§, krävs det tillstånd för att inneha skjutvapen och ammunition. Enligt denna paragraf krävs även tillstånd om man ämnar bedriva handel med vapen, föra in vapen och/eller ammunition till Sverige samt yrkesmässigt behandla skjutvapen för reparation eller översyn (SFS 1996:67). Har man inte tillstånd för ovanstående men innehar ett skjutvapen riskerar en fängelsestraff enligt vapenlagens 9 kap, vilket reglerar straff och förverkande (SFS 1996:67). Detta kommer att redogöras för senare under gällande rätt, vapenlag 1996:67.

3.1 Statistik om vapenbrott och dödligt våld med illegala vapen

Trots att det finns sträng vapenlagstiftning som begränsar möjligheten att i Sverige få bära vapen visar statistik från BRÅ att antalet anmälda brott mot vapenlagen har ökat under de senaste åren. År 2017 anmäldes 6460 brott mot vapenlagen, vilket är en ökning med tolv procent från föregående år då siffran låg på 5751. År 2008 anmäldes 4763 brott mot vapenlagen enligt samma källa, vilket gör att ökningen från år 2008 till år 2017 är 1697 anmälda vapenbrott, vilket är en ökning med närmare 30 procent om man jämför åren emellan (BRÅ 2018). Illegala vapen används enligt en rapport från BRÅ om det dödliga våldet i Sverige 1990-2014 dessutom allt mer frekvent i kriminella konflikter och denna ökning ses framförallt i storstadslänen. Enligt rapporten utgör det dödliga våldet med skjutvapen genom kriminella konflikter i storstadslänen cirka 50 procent av alla fall av det dödliga våldet i Sverige sedan början av 2010-talet. En förklaring till denna ökning är att förekomsten av illegala enhandsvapen i Sverige successivt har ökat samt att vissa typer av organiserad

brottslighet har ökat, vilket kräver skyddsåtgärder från de kriminella nätverkens sida. Det är framförallt unga män från socioekonomiskt utsatta områden som faller offer för detta dödliga våld och dessa är inte sällan själva tidigare dömda för brott (rapport 2015:24, s. 8-9).

3.2 Vapenlag 1996:67

Den aktuella vapenlag som är tillämplig i svensk lagstiftning och som ligger till grund för straffskärpningarna som infördes i lagen från och med 1:e januari 2018 utfärdades den 8:e februari 1996 (SFS 1996:67). Det som låg till grund för denna nya vapenlag var proposition 1995/96:52, vilken regeringen lämnade över till riksdagen den 5:e oktober 1995. Syftet med att byta ut den tidigare gällande vapenlagen från 1973 var enligt propositionen att omarbete den för att anpassa den nationella vapenlagstiftningen till EG:s direktiv om kontroll av förvärv och innehav av vapen (Prop. 1995/96:52). Direktivet kallas för vapendirektivet och blev bindande för Sverige på grund av inträdet i Europeiska Unionen den 1:e januari 1995. Syftet med direktivet var att försöka harmonisera vapenlagstiftningen medlemsstaterna emellan (1995/96:JuU12).

Lagen består av elva stycken kapitel, varav två av dem är av intresse att beröra i denna studie. 1 kap berör lagens tillämpningsområde och här definieras exempelvis vad som klassificeras som ett skjutvapen. Denna definition återfinns i 1 kap 2§ och lyder som följande: ”Med skjutvapen förstås i denna lag vapen med vilka kulor, hagel, harpuner eller andra projektiler kan skjutas ut med hjälp av krutladdningar, kolsyreladdningar, komprimerad luft eller andra liknande utskjutningsmedel” (SFS 1996:67). Enligt denna definition omfattas bland annat även elpistoler och tårgasspray av lagstiftningen och olaga innehav av dessa klassas som vapenbrott (RättsPM 2007: 6, s. 17). Detta framkommer även i 1 kap 3§ vapenlagen (SFS 1996:67).

9 kap i vapenlagen reglerar straff och förverkande och består av åtta paragrafer. I denna studie har vi valt att fokusera på paragrafen gällande grovt vapenbrott samt synnerligen grovt vapenbrott, då det är dessa som berörs av straffskärpningarna i vapenlagen som togs i bruk 1:e januari 2018 (SFS 2017:1139, s. 1). Lagen har justerats i flera omgångar, men som ett steg mot att effektivt kunna motverka den organiserade brottsligheten skärptes lagstiftningen gällande denna paragraf 2014. De paragrafer som till stora delar berörs av dessa skärpningar är 1§ och 1 a§ i 9 kap vapenlagen. Innan denna lagändring trädde i kraft fanns det inte en egen straffskala för synnerligen grova vapenbrott och straffen för vapenbrott samt grova vapenbrott

var lägre än vad de är idag (SOU 2014:7, s. 9). För vapenbrott låg straffmaximum på ett år enligt 1§ och för grovt vapenbrott låg straffminimum på sex månader och straffmaximum på fyra år enligt 1 a§ innan lagändringen från 2014 togs i bruk (SOU 2014:7, s. 13-14).

3.3 SOU 2014:7

Som tidigare nämnt infördes år 2014 ett antal förändringar i vapenlagen (1996:97) och syftet med dessa var att på ett effektivare sätt kunna motverka den organiserade brottsligheten, vilken är nära knuten till illegalt användande av vapen. På uppdrag av regeringen tillkallades en särskild utredare i början av år 2013 som skulle utreda huruvida detta mål gick att uppnå genom att skärpa det straffrättsliga regelverket på vissa särskilt utvalda områden (SOU 2014:7). Det område som framförallt berördes var 9 kap i vapenlagen som berör straff och förverkande. Förändringarna som denna utredning resulterade i var att maximumstraff för vapenbrott av normalgraden höjdes från ett år till två år och att minimumstraffet för grovt vapenbrott höjdes från sex månader till ett år. Straffmaximum för grova vapenbrott kom att ligga kvar på fyra år (SOU 2014:7, s. 13-14).

Utöver dessa straffkategorier infördes även en ny straffkategori, synnerligen grova vapenbrott. Straffskalan för denna straffkategori beslutades till att ligga på fängelse i lägst tre år och högst sex år. Syftet med införandet av en ny straffkategori samt skärpan av övriga var att ge möjlighet till en mer nyanserad straffmätning, då straffskalan blir vidare (SOU 2014:7, s. 9).

En annan viktig förändring som kom av SOU 2014:7 är att kvalifikationsgrunderna för grovt vapenbrott justerades, vilka särskilt skall beaktas vid rubricering och straffmätning. Vid bedömandet om ett vapenbrott skall ses som grovt tar man nu större hänsyn till om vapnet är redo att användas istället för att det som man i tidigare lydelse lägger fokus på om innehavet av skjutvapen ägt rum på offentlig plats. Vidare tas även med i bedömningen om gärningen varit av särskild farlig art, vilket inte funnits med i bedömningen tidigare, samt om innehavet skett på platser där människor samlas, alltså på allmän plats (SOU 2014:7, s. 10).

Vid bedömningen om brottet skall ses synnerligen grovt gavs förslag till att det bör beaktas om överlåtelsen, innehavet och/eller utlåningen har gällt ett stort antal vapen (SOU 2014:7, s. 11).

3.4 Gällande rätt: grova samt synnerligen grova vapenbrott

Den 1:e januari 2018 infördes ytterligare straffskärpningar i vapenlagen, vilket nu utgör nuvarande lagstiftning. Lydelsen av straffkategorierna ändrades inte, utan de förändringar som denna straffskärpning innebar är att straffmaximum för vapenbrott höjdes till tre år, straffskalan för grovt vapenbrott ändrades till fängelse i lägst två år och högst fem år samt att straffskalan för synnerligen grova vapenbrott ändrades till fängelse i lägst fyra år och högst sex år (SFS 2017:1139, s. 1). En konsekvens av att straffminimum för grova vapenbrott har höjts till två år är att det numera råder häktningspresumtion, vilket underlättar häktning. Enligt 24 kap 1§ 2st RB krävs att brottet föreskriver fängelse i minst två år för att häktning skall ske (Rättegångsbalk 1942:40).

3.5 Media, den allmänna opinionen och politik

Ovanstående aktörer har tillsammans en viktig roll i utformandet av kriminalpolitiken. Media påverkar rapportandet av brottslighet och således bör en inte underskatta dess betydelse för den kriminalpolitiska utvecklingen. Sedan 1980-talet har vi privatägd television och radio i Sverige och vi går mot en utveckling där medier blir allt mer intresserade av kriminalpolitiska frågor, vilket påverkar deras rapportering av kriminalitet (Tham 2018, s. 151).

Malin Åkerström diskuterar i antologin ”Medier, brott och den aktiva publiken” medias roll som moralspridare genom opinionsbildning och hur massmedier är tätt knutet med övrigt socialt liv. Det som skrivs och rapporteras om i media får snabbt spridning och via media ges möjlighet till politiker att vid lämpliga tillfällen annonsera ut nya kriminalpolitiska förslag. Utifrån denna beskrivning kan en skönja en tät samverkan mellan den allmänna opinionen, media och politik i utformandet av kriminalpolitiken, då de samverkar och är beroende av varandra (Åkerström 2008, s. 10-11).

Kriminalpolitiken präglas allt mer av behov av att sätta hårt mot hårt mot kriminaliteten, för att sända rätta signaler och markera att kriminellt beteende är oönskat. Genom straffskärpningar i lagstiftning markerar politikerna att brottslighetens allvar måste framhåvas och detta krav kommer ofta från medborgarna (Tham 2018, s. 151). I ett uttalande Beatrice Ask gjorde år 2010 så uttrycker hon att det finns en otålighet att medborgarna inte känner och uppfattar att straffen för väldigt grova våldsbrott förhåller sig till den allmänna uppfattningen om hur dessa bör vara (Tham 2018, s. 151-152), vilket kan ses som en risk gentemot det allmänna rättsmedvetandet.

Något som fyller en speciell funktion för politikerna i debatten om hårdare straff är den organiserade brottsligheten. Enligt Henrik Tham (2018, s. 136) framställs denna typ av brottslighet som någonting nytt samt att det har skett en förskjutning av skuldfrågan. Istället för att de personer som ingår i organiserad brottslighet ses som offer för missförhållanden i sin uppväxt samt de samhällsförhållanden som de kommer ifrån läggs tyngden på att det är ett eget val av individen att ingå i organiserad brottslighet. Genom att ändra på denna inställning möjliggörs och försvaras omorienteringen från en traditionell politik där fokus ligger på sociala hjälpåtgärder till dessa individer till att istället straffa dem. Genom att lägga över skulden mer på brottslingen och tillskriva dessa negativa egenskaper minskar därmed kravet på empati (Tham 2018, s. 136).

3.6 Presentation av rättsfall

Utifrån de rättsfall som vi har samlat in framgår ett flertal tydliga mönster, vilka i vid bemärkelse stämmer överens med tidigare forskning samt det empiriska material som framkommit under studien. Framställningen av rättsfallen presenteras i löpande text mot bakgrund av frekvensen av de variabler vi i metodavsnittet redogjort att vi ska utgå från (se avsnitt gällande metod).

Utifrån rättsfallen framgår det att variabeln tidigare dömd förekommer i fem av nio rättsfall. Flertalet gärningspersoner har dessutom fler än en tidigare dom i sitt belastningsregister, varav personen som har flest förekommer under 24 avsnitt. Den brottstyp som förknippas med dessa personer är narkotikabrott. Variabeln narkotika förekommer bevisat i fyra av nio rättsfall och har hittats både vid tillslag samt hittats vid medicinska tester. Utifrån rättsfallen framgår det att variabeln motiv, vilket vi valt att definiera utifrån följande begrepp; avskräckande syfte, försvarande syfte och/eller tjänst, gör sig gällande i samtliga rättsfall. Autenticiteten gällande motiv kan vi inte validera, då vi utgår efter vad den tilltalade redogjort för vid rättegång. Sammanfattningsvis går variabeln målgrupp att utläsas utifrån ovanstående redogörelse och mot bakgrund av studiens material. Målgruppen är således tyngre kriminellt belastade män, med koppling till narkotika, som bär och brukar illegala vapen.

4. Teoretiskt ramverk

I denna studie har vi valt att använda oss av två teoretiska ramverk, vilka är Habermas teoretiska utgångspunkter om kommunikativ rationalitet och sociala band, vari Habermas teoretiska utgångspunkter utgör kärnan för den kommande analysen. Anledningen till varför vi använder oss av teorin sociala band i kombination med Habermas är att vi gör tolkningen att det som utgör kärnan inom teorin sociala band är kompatibelt med begreppet livsvärld, vilket Habermas redogör för. Sociala band fäster vikt vid grundläggande värderingar, social integration och huruvida individen har anknytning till det konventionella samhället. Dessa tre ovanstående begrepp knyter an till individens livsvärld. En stabil livsvärld med klara normer och tydliga förväntningar på beteende är delvis avgörande för individens möjligheter till att internalisera de fruktbara samhälleliga värden som utgör en god samhällsmedborgare.

4.1 Habermas

Habermas är en samhällsvetenskaplig forskare vars grund härstammar från Frankfurtskolan och kritisk samhällsteori. Frankfurtskolan är en tvärvetenskaplig lära som inkorporerar flertal olika teoretiska utgångspunkter, bland annat marxism, psykologi, ekonomi och kultur. Det problemperspektiv som gör sig gällande inom Habermas teoretiska ramverk bygger på en kritik av marxismen och Max Webers teori angående instrumentell rationalitet. Centralt för Habermas är villkoren för en obunden dialog i moderna kapitalistiska industrisamhällen med en teknisk-vetenskaplig kultur, där makten är koncentrerad till byråkratiska och ekonomiska styrsystem (Andersen & Kaspersen 2007, s. 279).

Centralt för Habermas teoretiska utgångspunkt är att människan betraktas som en kommunikativ varelse och därmed betonar han det kommunikativa handlandet. Det är enligt honom språket som skiljer människan från den övriga naturen. Något som utmärker Habermas förhållningssätt till kommunikation i förhållande till andra teoretiker som använder språk som medel är att Habermas intresserar sig för ömsesidig förståelse mellan aktörerna, vilket ligger till grund för hans utsagor angående kommunikativt handlande. Det görs anspråk på att språket är ett verktyg vars ändamål är att etablera inbördes förståelse mellan parterna genom att ingå i meningsfull dialog (Andersen & Kaspersen 2007, s. 282-283).

Habermas presenterar och redogör för en distinktion mellan system och livsvärld. Systemet motsvaras av det administrativa och ekonomiska vilka är underkastade styrningsmedierna makt och pengar. Styrningsmediernas utgångspunkt intresserar sig för

funktionsförmåga och effektivitet, vilket är en produkt av ett målrationellt såväl som ett strategisk rationellt förhållningssätt vilket återfinns inom system. Dessa styrningsmedier sägs enligt Habermas besitta förmågan att under specifika omständigheter koordinera och organisera stora handlingsystem. Detta är något som ämnar främja funktionalitet, stabilitet samt effektivitet, närmare bestämt systemintegration (Andersen & Kaspersen 2007, s. 282). Det som utmärker samtliga styrningsmedier är att dess funktionalitet är relativt oberoende av rationell konsensus gällande handlingsmål, normer och/eller situationstolkning. Dess funktion är således att fungera som kommunikationsbesparande medel, något som ligger till grund för dess effektivitet. Systemet anses enligt Habermas vara komplexitetsreducerande (Andersen & Kaspersen 2007, s. 283-284).

Livsvärlden utgörs av bland annat kultur, sociala normer, moral, identitetsuppfattningar, vilka är bundna till andra handlingsorienteringar jämfört med systemet. Explicit utgörs livsvärlden av ett deltagarperspektiv som innefattar symboler och mening, något som förmedlas genom språklig och förståelseorienterad kommunikation. Utfallet av detta förhållningssätt till livsvärld är således att handling orienteras och fördelas utifrån bland annat konsensus, handlingsmål, moral och självförståelse. Livsvärlden anses enligt Habermas vara komplexproducerande (Andersen & Kaspersen 2007, s. 284).

Habermas teori om språkets betydelse har sin grund i formalpragmatiken. Essensen inom formalpragmatiken är att en skall förstå utgångspunkterna som är nödvändiga för att uppnå ett meningsfullt och rationellt samtal. Samtalets giltighet är centralt för rationaliseringen och måste enligt Habermas motiveras och bygga på argument. En distinktion mellan tre olika talhandlingar presenteras; Konstaterande (det som är), regulativa (hur en bör handla) samt expressiva (vad en upplever). Dessa typer av talhandlingar motsvaras av tre giltigheter; sanning (moralisk), riktighet och sannfärdighet (uppriktighet). Dessa begrepp är förankrade i Habermas filosofi om samhället och avspeglar den förståelse och synsätt han har på det moderna samhället och upplysningstänkande. Begreppen förhåller sig till den objektiva, sociala och subjektiva världen (Andersen & Kaspersen 2007, s. 284-286). Habermas nyttjar begreppet ”den ideala samtalssituationen” för att beskriva förutsättningar som främjar ömsesidig förståelse i en dialog. Dessa utgörs av följande principer; Var och en måste kunna delta i diskussionen, parterna måste få kommentera varje påstående, parterna får fritt uttrycka sina åsikter samt att ingen genom tvång får förhindras att utöva dessa ovansåtende rättigheter (Andersen & Kaspersen 2007, s. 286-287).

Systemets kolonisering av livsvärlden är ett område som Habermas berör. Habermas belyser den osunda relation som möjliggörs mellan samtliga dimensioner som en konsekvens av bristande kommunikation. Det görs anspråk på att relationen mellan dessa inte uppnår sin fulla potential på grund av att den bygger på en ineffektiv och motsägelsefull relation (Andersen & Kaspersen 2007, s. 287-288). Han betraktar denna relation som patologisk, något kan komma att ge oönskade effekter, exempelvis nedsatt legitimitet till institutioner eller försvagad solidaritet för att nämna några. Koloniseringen sker som en konsekvens av systemets inbyggda funktionsbrister och kristendenser vilket forcerar systemet att kontinuerligt försöka expandera sin målrationalitet. Denna form av rationalitet står i strid med livsvärldens kommunikativa rationalitet. Habermas betonar den starka asymmetrin som gör sig gällande i denna relation mellan system och livsvärld som grunden för problematiken (Andersen & Kaspersen 2007, s. 287-288).

Habermas redogör för relationen mellan demokrati och utvecklingen av rättens form. Rätten är ett medium som kan omsätta kommunikativ makt. Habermas definierar rätten utifrån följande punkter: Rätten är en institution som konstitueras av rättsliga normer, rätten är ett medium som tillgodoser behovet av koordinering, rätten är en institution som tillhör livsvärlden samt att rätten som ett styrningsmedium är befriad från behovet av rättfärdigande eftersom den gör sig gällande inom system och bygger på behovet av funktionalitet (Deflem 2017, s. 81-83). Huvudargumentet inom teorin är att rätten, som bygger på demokratiska processer, förmedlar och skiljer på fakticitet och giltighet. Explicit innebär ovanstående att funktionen rätten fyller är åtskiljande och konstaterande av dels den objektiva verkligheten och dels intersubjektiv legitimitet som genererar social integration. Den optimala produkten av rättens funktion blir således att integrera dess medborgare så att dessa uppfattar sig själv som både författare till lag men även som dess adressat. Ett spänningsförhållande uppstår inom rätten mellan förväntningar angående moralisk legitimitet i form av lagar i kontrast till funktionalitet och effektivitet (Andersen & Kaspersen 2007, s. 289). Den politiska processen kan enligt Habermas inte reproducera handlingsdirektiv på egna ben. Således argumenterar teorin gällande kommunikativt handlande för att rätten i stor utsträckning består av ett intimt förhållande mellan lag och moral. Ett konkret exempel är lagstiftning, något som bör vara fast förankrad i det allmänna medvetande och därigenom spegla denna uppfattning i lagtext. En förutsättning för att producera sådan transparent lagstiftning är beaktande av bland annat normer och moral, vilket system singulärt inte kan uppnå. Denna information är direkt förankrad till och återfinns endast inom livsvärlden, då den förser det politiska systemet med

måttstockar som fungerar som riktlinjer, vilka skall ligga till grund för de politiska beslut som tas. Således är det av högsta essens att samtliga sfärer ingår i meningsfull dialog (Andersen & Kaspersen 2007, s. 289-291).

4.2 Sociala band

Sociala band är en kriminologisk teori som är utvecklad av Travis Hirschi och är en så kallad kontrollteori. Teorin tar fasta på varför en inte begår brott och det korta svaret på detta är enligt teorin att individen saknar alternativt har svaga band till samhället och därmed inte är tillräckligt integrerad. Hirschi menar på att kontrollteorier är konstruerade på ett sådant sätt att de är lämpade att svara på varför vi inte begår brott, då alla har medfödda impulser samt motivation till att göra det om det leder till egen vinning. Hade en inte haft något att förlora skulle avvikande beteende förekomma i högre utsträckning, men på grund av rädsla för konsekvenserna det kan komma att ge så avstår en (Newburn 2013, s. 237-238).

Accepterandet av samhällsnormer och moral är viktiga faktorer i förståelsen till varför individer inte begår brott enligt teorin. Samhällsnormer kan ses som en definition av samhället om vad som är önskvärt beteende och som delas av dess medborgare. Bryr en sig inte om dessa normer och vad andra medborgare tycker om det avvikande beteendet alternativt om en inte kan leva upp till normerna på legitim väg, är en också friare att avvika (Hirschi 2009, s. 18). Teorin sociala band består utav fyra komponenter, vilka benämns anknytning, åtagande, involvering och moralisk övertygelse, vilka kommer att presenteras nedan. Banden går att kombineras i flertalet olika kombinationer, men står även var för sig (Hirschi 2009, s. 27).

4.2.1 Anknytning

Det sociala bandet anknytning belyser vikten av starka band mellan individen och familj, skola samt vänner för att förstå varför individer väljer att inte begå brott (Hirschi 2009, s. 83-135). Internalisering av normer är en viktig faktor, då detta är en förutsättning för att individen skall handla utefter vad det konventionella samhället anser vara rätt. Genom att individen bryr sig om vad andra tycker samt på hur de reagerar på dennes beteende, utsätts individen för social kontroll, vilket fungerar som en avhållande funktion från avvikande beteende (Newburn 2013, s. 238). Förmedlandet av normer och moral börjar tidigt i individens utveckling och den viktigaste grundpelaren av detta är i barndomen föräldrarna. Ett starkt band mellan barn och föräldrar där barnets behov av trygghet och närhet uppfylls är

enligt teorin en betydande omständighet för att barnet ska undvika att engageras i avvikande beteende (Hirschi 2009, s. 86-88). När barnet sedan når skolålder och socialiseras in i skolsystemet får även skolan en viktig roll i barnets utvecklande (Hirschi 2009, s. 120-130). Här blir även relationer till skolkamrater och övriga vänner viktig i barnets internalisering av normer och huruvida det tar till sig detta, då brott oftast begås tillsammans med vänner och likasinnade (Hirschi 2009, s. 135).

4.2.2 Åtagande

Det sociala bandet åtagande anknyter till investeringen i tid och energi som individer gör i särskilda aktiviteter för att nå samhällelig framgång. Genom att acceptera det konventionella samhället kan en investera i utbildning för att nå ens drömyrke och uppfylla ens framtidsdrömmar. Har individen förutsättningarna att lyckas med detta på legitim väg står mycket på spel om den väljer att begå kriminella handlingar och bryta mot den konventionella sociala ordningen (Newburn 2013, s. 238-239). Då individen har rätt förutsättningar att lyckas med sina mål och/eller har en framgångsrik karriär som accepteras av övriga samhället är risken att tidigare investeringar går förlorade genom avvikande beteende, vilket ses som en preventiv effekt. Åtagande kan på det sättet ses som en social kontroll (Hirschi 2009, s. 20).

4.2.3 Involvering

Det sociala bandet involvering framhäver betydelsen av att binda upp sin tid i konventionella och accepterade aktiviteter i varför individer avstår från att begå brott. Här ligger vikten på att individen helt enkelt är för upptagen för att hinna med att engagera sig i avvikande beteende (Hirschi 2009, s. 22). Dessa aktiviteter kan exempelvis vara sport, föreningsengagemang eller skolrelaterade aktiviteter som gör anspråk på individens tid. Institutioner som skola spelar en större roll för elever än att bara förbereda dem för framtiden. De fungerar även som förmedlare av samhällliga värderingar och involverar elever i aktiviteter som utöver skoltiden, såsom läxor, som tar upp elevernas tid (Hirschi 2009, s. 187-191). Om individen är starkt involverad i det konventionella samhället är individen mindre benägen att begå brott enligt detta band i sociala band teorin.

4.2.4 Moralisk övertygelse

Det sociala bandet moralisk övertygelse vilar på att det existerar gemensamma värden inom ett samhälle som delas av medborgarna. Desto mer vi tror på och delar dessa värden, desto mindre troligt är det att vi avviker enligt denna komponent av teorin (Newburn 2013, s. 239).

Om det inte finns en tilltro till lagstiftning och att dessa värden är de riktiga och går att uppnå för alla kan det leda till att normerna inte internaliseras, vilket i slutändan kan resultera i kriminellt agerande. Detta beteende legitimeras och neutraliseras av att en inte accepterar det konventionella systemet (Hirschi 2009, s. 197-200).

5. Metod

Syftet med detta avsnitt är att redogöra för de metoder vi har använt i studien samt de metodologiska tillvägagångssätt som detta medfört. Kapitlet ämnar till att förse läsaren med tydlighet och transparens angående hur vi har bedrivit vår forskning, vilket är av essens för att studien skall kunna replikeras av framtida forskare. Vidare presenteras betänkande gällande kunskapsöversikt, metod, genomförande av intervjuer, studiens validitet och reliabilitet, insamlande av rättsfall, urval samt forskningsetiska överväganden.

5.1 Kunskapsöversikt: tidigare forskning

Inför insamlandet av underlag till tidigare forskning har vi valt att genomföra en kunskapsöversikt. Detta är en form av process som utgår från texter och dokument som agerar som huvudkällor för undersökningen. Detta innefattar en större sammanställning och analys av en mängd texter inom ett område. Forskaren förses med en generell översikt gällande tidigare och aktuell forskning som ligger till grund för förståelsen för problemområdet. Detta medför en utvidgad kunskap, något som är en förutsättning för att kunna orientera sin forskning. Forskaren genererar kunskap gällande metoder och teorier som anses vara lämpade inom fältet. Utöver ovanstående fungerar kunskapsöversikten som kompass för forskningen. Den vägleder forskningen, exempelvis genom att identifiera vilka kunskapsluckor som existerar inom fältet. Forskaren minskar sannolikheten för skevheter avseende sin forskning genom att fördjupa sig inom tidigare och aktuell forskning. En annan funktion kunskapsöversikten fyller är att forskaren identifierar och avgränsar sitt forskningsområde (Bryman 2015, s. 97-102). Vid insamlandet av tidigare forskning har vi valt att använda oss av LUB-search och Google Scholar som sökmotorer, litteratur i form av kurslitteratur samt rapporter.

5.2 Kriminologiska infallsvinklar

Robert Agnew behandlar i "Toward a Unified Criminology" de två infallsvinklar som finns inom kriminologi i samband med verklighetens natur och insamlandet av data. Positivistiska kriminologer antar att vår värld består av en objektiv och därmed mätbar verklighet. Det är den objektiva verkligheten som ligger till grund för förklarande av avvikande beteenden, exempelvis kriminalitet (Agnew 2011, s. 168). Konstruktionistiska kriminologer har ett annat förhållningssätt till verkligheten. Utgångspunkten är att förhållandet till objektiv kunskap, vad som är sanning eller verklighet är relativt. Förespråkare för konstruktionism menar på att den

verklighet som iakttas alltid står i relation till aktören som iakttar. Det är sociala konventioner och konstruktioner som konstituerar sanning och verklighet snarare än att det finns någon objektiv verklighet. Resultatet av den här typen av världsåskådning är att varje enskild aktör antas konstruera sin egna subjektiva verklighet (Hjørland 2003, s. 94). Studien utgår från ett konstruktionistiskt perspektiv och vi är således intresserade av att kartlägga flera subjektiva verkligheter. Utifrån ovanstående redogörelse är det viktigt att använda ett metodologiskt tillvägagångssätt som är kompatibelt med ovanstående utgångspunkt.

5.3 Kvalitativ metod

Kvalitativa metoder anser vi vara förenligt med ett konstruktionistiskt förhållningssätt. Motivet till varför vi bland annat använder detta metodologiska tillvägagångssätt är mot bakgrund av att arbetet utgår från en induktiv ansats. Detta innebär att forskaren utgår från data som genererats under forskningen och utifrån det insamlade materialet härleder teoretiska påståenden gällande det sociala livet (Bryman 2015, s. 26-27). En anledning till varför vi valt en kvalitativ metod är mot bakgrund av att kvalitativa metoder inriktar sig på ord och kännetecknas av ett tolkningsinriktat intresse (Bryman 2015, s. 340-341). Vi intresserar oss i denna studie för en mindre grupp människors erfarenheter vars insikter vi ämnat studera på djupet. I studien används kvalitativ metod, med inriktning semistrukturerade intervjuer. Denna typ av intervju betraktas förse forskaren med möjligheten till att skapa sig en djupare förståelse av intervjupersonens erfarenheter. I denna studie har vi genomfört fyra stycken intervjuer med totalt sex intervjupersoner. Intervjuerna har genomförts ansikte mot ansikte, vilket medför flertalet fördelar, exempelvis att dialogen blir enklare för forskaren att styra och att inspelning underlättas. Vid semistrukturerade intervjuer använder sig forskaren av specificerade frågor på ämnet som på förhand har formulerats. Vidare lämnas det utrymme för dialog och följdfrågor vilket förser forskaren med utvidgad flexibilitet jämfört med alternativa intervjustrukturer. Fördelen med semistrukturerade intervjuer är att intervjupersonen fördes med möjlighet till att utveckla sina idéer, svar och erfarenheter mer utförligt. Utöver ovanstående har vi vid utformande och genomförande av intervjuerna beaktat dess kontexter, vårt förhållningssätt till intervjupersonerna, hur vi ställer frågor samt intervjuens karaktär (May 2017, s. 162-163).

Miljön som intervjuerna har genomförts i har varit på samtliga parter arbetsplats. Vi har haft tillgång till grupprum och har således befunnit oss och genomfört intervjuerna under fördelaktiga omständigheter fritt från störningsmoment. Vi har under samtliga intervjuer

placerat oss mittemot våra intervjupersoner för att främja ögonkontakt. Det är viktigt att intervjuer genomförs under omständigheter som främjar en bekväm interaktion mellan forskaren och intervjupersonen, vilket ämnar generera autentiska svar som inte är infekterade av diverse utomstående påverkan (Denscombe 2014, s. 252). En kritik som är återkommande gällande intervjuer är den grad av påverkan som intervjuaren har på respondenten. Detta kallas för intervjuareffekten. Begreppet behandlar de faktorer som kan tänkas påverka svaren som genereras under intervjun, något som attribueras till ett förändrat förhållningssätt till intervjuaren från respondenten. Dessa faktorer är inte entydiga gällande dess konsekvenser, men det finns forskning som gör anspråk på att bland annat intervjuarens kön, etnicitet och socioekonomiska bakgrund kan tänkas bidra till en skevhet avseende de svar som respondenten lämnar (Bryman 2015, s. 229). Vi har under genomförandet av samtliga intervjuer varit medvetna om ovanstående faktorer och således försökt minimera graden av påverkan på våra respondenter.

5.4 Validitet och reliabilitet

Tillförlitlighetskriterierna som används för att bedöma en studies validitet och reliabilitet skiljer sig mellan användandet av kvalitativa undersökningar i förhållande till kvantitativa undersökningar. Dessa två ovanstående begrepp avser behandla en studies tillförlitlighet och träffsäkerhet (Bryman 2015, s. 352). Vid användandet av kvalitativa metoder används istället fyra alternativa begrepp för att kontrollera studiens validitet och reliabilitet. Dessa utgörs av; trovärdighet, vilket knyter an till den bedömning forskaren gör avseende data. Om det existerar olika beskrivningar gällande en social verklighet är det forskarens uppgift att bedöma trovärdigheten i materialet mot bakgrund av graden av acceptans i andra människors ögon. Begreppet motsvarar intern validitet. Detta inbegriper att forskaren säkerställer att forskningen bedrivits i enlighet med samtliga regler gällande forskningsprocessen. Överförbarhet, vilket inbegriper möjligheten att överföra forskningsresultat till andra miljöer, aktörer eller situationer. Detta begrepp motsvarar extern validitet. Pålitlighet, avser forskarens roll gällande bedömningen av forskningen. Begreppet belyser den roll forskaren bör anta i syfte att uppnå ett objektiva, kritiska och ett korrekt förhållningssätt avseende granskning av bland annat forskningsprocessen, problemformulering, undersökningsspersoner samt berättigande av teoretiskt ramverk. Detta begrepp motsvarar reliabilitet. Möjlighet att styrka och konfirmera, inbegriper att forskaren mot bakgrund av de insikter som genererats under forskningsprocessen skall agera i god tro. Forskaren får inte medvetet tillåta personlig påverkan under forskningsprocessen samt vid presentation av forskningsresultat. Detta

tillförlitlighetskriterie motsvarar objektivitet (Bryman 2015, s. 351-356). Samtliga av ovanstående tillförlitlighetskriterier har vi tagit i beaktande vid under forskningsprocessen.

5.5 Metod för analys av intervjuer

Efter att vi genomfört intervjuerna påbörjades arbetet med att transkribera dem och få ner materialet på papper. Syftet med transkriberingen var att tidigt i processen påbörja analysarbetet av materialet och få en bredare uppfattning om vad som faktiskt sades. Transkribering är en viktig process då forskaren står inför valet av analysform av data samt hur denna data ska presenteras (Ryen 2011, s. 106). Syftet med transkribering är att kunna bearbeta den data forskaren samlat in och avgränsa materialet samt bringa struktur. Vid analys och kodning av intervjuer lämpar sig kvalitativ innehållsanalys bra, vilket vi har använt oss av (Ryen 2011, s. 106-107). Denna typ av metod ämnar förse forskaren med möjligheten att närma sig texter och förklara dess principer för att urskilja betydelse i samband med kontexter. Enligt Tim May är det viktigt att ha i åtanke att texterna som analyseras inte står på egna ben, utan de måste sättas in i de sammanhang som de produceras i för att de skall bli begripliga och vara möjliga att analysera (May 2017, s. 246). Det överordnade syftet vid en innehållsanalys är att förklara och förstå hur objekts, beteendens eller samtals betydelse bidrar till en förståelse för hur vi skapar, förändrar och reproducerar mening. Sammanfattningsvis innebär följande metod att forskaren använder sig utav uttryck såsom ord, bilder eller ljud i förhållande till ett annat innehåll/signifikat vilket exempelvis kan bestå av föreställningar och/eller avbildningar (May 2017, s. 249-250). Forskaren påbörjar en innehållsanalys genom att bilda sig en klar uppfattning om vad hen letar efter för att sedan bryta ned texten i relevanta beståndsdelar, exempelvis genom kodning (May 2017, s. 246). I vårt fall har vi dels kodat rådata genom att identifiera teman som är frekvent förekommande. Näst har vi identifierat samband mellan dessa teman, vilket är en förutsättning för att kunna utveckla och komma fram till generella utlåtanden (Denscombe 2014, s. 373-374). Resultatet kommer att delas in i teman i sin presentation och dessa baseras på vad som varit frekvent återkommande i intervjuerna (Denscombe 2014, s. 374).

5.6 Insamlade av rättsfall

Tidigt under studien kontaktade vi Malmö tingsrätt och begärde ut nio rättsfall rörande grova samt synnerligen grova vapenbrott. Metodologiskt har vi valt att använda oss av rättsfall i studiens bakgrund i syfte att generera en djupare förståelse. Vad som är intressant för oss avseende rättsfallen är exempelvis intressanta omständigheter som gör sig gällande i den

tilltalades historia. Är det möjligt att urskilja frekvent förekommande signifikanta variabler som kan tänkas påverka benägenheten att inneha illegala vapen? Vilken målgrupp bär illegala vapen? Har den tilltalade missbruksproblem och anknytning till narkotika? Är den tilltalade tidigare dömd? Tanken bakom användandet av rättsfallen var att dessa skulle förse oss och läsaren med en generell kunskap avseende målgruppen som innehaver och brukar illegala vapen. Detta är av vikt att kartlägga, för att kunna bilda sig en förståelse för målgruppen och således kunna utforska huruvida en straffskärpning av vapenlagen kommer få avsedd effekt. Vi kan fastställa dokumentens autenticitet och validitet i och med att dessa begärts ut av Malmö tingsrätt (May 2017, s. 243).

5.7 Datatriangulering

I denna studie har vi använt oss av datatriangulering, närmare bestämt informanttriangulering, vilket används för att kontrollera validiteten i data. Detta uppnås genom att forskaren ställer data som framkommit från informanterna under arbetets gång mot varandra. Fördelen med den här typen av triangulering är att träffsäkerheten, närmare bestämt validiteten, ökar. Vidare förser forskaren med ett bredare utbud av data vilket kan komma att ge forskaren en mer fullständig bild av det som undersöks (Denscombe 2014, s. 186). Informanttrianguleringen har genomförts på studiens intervjuer i den mån att vi haft representanter från olika målgrupper avseende vårt forskningsområde, vilka vi har ställt mot varandra. En negativ aspekt som kan medfölja av datatriangulering är att data kan komma att bli mer komplicerad att analysera då en större mängd källor måste ställas och vägas mot varandra. Vidare kan utfallet av våra intervjuer med olika källor generera motsägelsefull data, något som försvårar möjligheter för forskaren att genomföra en analys och således dra generella slutsatser (Denscombe 2014, s. 186).

5.8 Urval

Vi har i denna studie valt att genomföra intervjuer med flertal olika målgrupper inom fältet. Vi använder oss av representanter från polisen, KRIS och frivården. Synsättet på avvikande beteende, exempelvis innehav och bruk av illegala vapen, kan tänkas skilja sig åt beroende på vilken målgrupp forskaren undersöker. Detta förhåller sig till bland annat tidigare erfarenheter, normer och kunskap. Syftet med att involvera flertal parter var att undvika eventuella snedvridningar samt främja en holistisk bild av situationen. Vad gäller urvalsmetod så har ett icke-sannolikhetsurval tillämpats på samtliga intervjuer, vilket i vårt fall har sina fördelar. Enligt Denscombe (2014, s. 36-37) är det fördelaktigt att tillämpa icke-

sannolikhetsurval när forskaren inte anser att det är möjligt att inkludera ett tillräckligt stort urval i undersökningen och då det kan vara svårt att nå urvalet genom tillvägagångssättet som används vid sannolikhetsurval (Denscombe 2014, s. 36-37). För vår del då vi har velat ha representanter från polis, frivård och tidigare kriminella genom KRIS lämpade sig därför ett icke-sannolikhetsurval bättre, då det är svårt att nå dessa på annan väg.

Vid val av vårt urval har två olika metoder av icke-sannolikhetsurval tillämpats, vilka är bekvämlighetsurval och snöbollsurval. Genom tillämpande av bekvämlighetsurval har vi kontaktat polisen samt KRIS i Malmö och frivården i Helsingborg för att etablera en kontakt på fältet samt för att spara tid (Denscombe 2014, s. 39). Detta gjordes tidigt i forskningsprocessen. Genom att etablera kontakt med dessa organisationer och få tillgång till en gate-keeper har dessa föreslagit flera personer som vi har kunnat använda oss av vid insamlandet av vårt empiriska material (Denscombe 2014, s. 38). Detta resulterade att vi fick två representanter från polisen i Malmö, två representanter som är engagerade i KRIS i Malmö samt två representanter från frivården i Helsingborg. Totalt har sex personer intervjuats under fyra intervjutillfällen.

Vid insamlandet av rättsfallen har ett icke-sannolikhetsurval i form av bekvämlighetsurval tillämpats. Vi kontaktade Malmö tingsrätt och begärde ut nio rättsfall gällande grova samt synnerligen grova vapenbrott, vilka valdes ut av arkivarien. Domarna vi fick mailade till oss har sedan använts i syfte att få en bredare förståelse för vilka variabler som är frekvent förekommande hos personer som döms för grova samt synnerligen grova vapenbrott. Detta redogörs för i avsnittet bakgrund. Då urvalet av domarna bygger på vår bekvämlighet och då vi tagit de första som funnits till hand, går det enligt Denscombe (2014, s. 39) att klassa detta som ett bekvämlighetsurval.

5.9 Forskningsetiska principer

Det ställs höga krav på forskning som produceras. Forskning skall beröra väsentliga frågor och vara av hög kvalitet. Forskning skall drivas i syfte att utveckla och förbättra kunskap samt metoder inom ett område. Forskning är i många fall beroende av undersökningsdeltagare vilket kan komma att utgöras av mänskliga aktörer. Därmed är det naturligt att det finns riktlinjer som ämnar värna om deltagarnas rättigheter och säkerhet.

Forskningsetiska principer berör frågor gällande frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet avseende personer som är involverade i forskningen (Bryman 2015, s. 131). Dessa principer används inom forskning som en form av kompass som ämnar förse forskaren med riktlinjer avseende förhållandet mellan undersökningsdeltagare och forskare. Vår studie har använt sig av individer som har en direkt anknytning till vår forskning vilket medför skyldigheter, bland annat krav på individskydd. Dess princip kan komprimeras till fyra grundläggande krav vilka är följande; informationskravet, konfidentialitetskravet, samtyckeskravet samt nyttjandekravet. Vi har under planering, arbetets gång samt vid utformande och genomförande av intervjuerna tagit samtliga etiska principer i beaktande i syfte att främja god och säker forskning (Bryman 2015, s. 131-140).

I denna studie har vi valt att exkludera samtliga transkriberingar av våra genomförda intervjuer samt samtliga rättsfalls målnummer i bilagorna mot bakgrund av dess känsliga innehåll och med hänsyn till individernas integritet. Vid behov eller intresse av dessa uppgifter är det möjligt att kontakta oss.

5.9.1 Forskningsetiska överväganden i intervjuerna

Vid intervjuernas början informerades studiens deltagare om studiens syfte så att de var väl medvetna om vad vi ämnade undersöka, för att inte vilseleda våra informanter. Detta för att våra informanter inte skall riskera att lida skada alternativt säga något som de inte står för. De informerades även om att deras deltagande var högst frivilligt och att de när som helst fick dra sig ur om de så önskade. Om det skulle dyka upp en fråga som de ansåg vara känslig, behövde de inte besvara frågan. Då anonymitet är en viktig forskningsetisk princip för att skydda informanternas identitet informerades även intervjupersonerna om att deras deltagande kommer att anonymiseras och att bara vi känner till deras rätta identitet. Till sist informerades deltagarna om att deras uppgifter endast kommer att användas till forskningsändamålet och inte kommer att användas i andra sammanhang (Bryman 2015, s. 131-132). Genom ovanstående redogörelse samt att vi har tagit intervjupersonernas integritet och säkerhet på stort allvar anser vi att vi uppfyllt de grundläggande kraven för god samt etisk forskning.

6. Resultat

Första steget i presentation av resultat innefattar en distinktion av teman, i syfte att möjliggöra kartläggning, identifiering och struktur av relevanta erfarenheter. Mot bakgrund av detta har vi valt att orientera oss utifrån frekvent återkommande teman som gör sig gällande i respondenternas utsagor. Vid presentation av respondenternas utsagor redogörs samtliga personers berättelser under respektive tema. Med hänsyn till forskningsetiska principer har vi valt att anonymisera samtliga respondenter. Vi har valt att urskilja dessa och ge dem kodnamn. Våra sex respondenter kommer att utgöra följande kodnamn: A, B, C, D, E och F. De två respondenterna från polisen utgörs av bokstäverna A och B, de två respondenterna från KRIS utgörs av bokstäverna C och D och slutligen utgörs våra två respondenter från frivården av bokstäverna E och F.

Vi har utifrån bearbetning av materialet kunnat urskilja följande intressanta teman:

Sysselsättning, miljö, integration, straffets effekt, återanpassning och vapen. I strävan efter transparens har vi valt att definiera samtliga teman under respektive underrubrik.

6.1 Sysselsättning

Begreppet sysselsättning berör aktörens förankring och engagemang till arbetsmarknaden. Utifrån intervjuerna är detta en av de absolut viktigaste hörnstenarna i samtliga respondenters ögon. Att ha ett legitimt arbete som genererar inkomst är en av de mest grundläggande förutsättningarna för att skapa en hälsosam anknytning till samhället. Avsaknaden av detta band till samhället är något som kan tänkas utgöra en faktor gällande sannolikheten att ingå i avvikande beteende.

Utifrån intervjun med A och B framgår det att sysselsättning har en avgörande roll för aktörens benägenhet att avhålla sig och återfalla i brottslighet. Respondenterna menar på att en legitim sysselsättning bevisar för aktören att denne är kapabel att leva ett vanligt liv fritt från kriminalitet. Vidare framgår det av materialet att dessa kriminella aktörer i vissa fall har stora skulder som en konsekvens av deras beblandning med kriminalitet. Detta är en faktor som för A och B kan förklara varför benägenheten ökar till att finna okonventionella/illegitima metoder för att uppnå sysselsättning och således varför det är svårt att lämna kriminalitet.

Utifrån intervjun med C, som bland annat sålt tyngre narkotika under längre tid, är sysselsättning en avgörande faktor för att avhålla sig från kriminalitet. Hen menar på att en avsaknad av sysselsättning oundvikligt leder till att aktören söker alternativa metoder i strävan efter att uppnå sysselsättning. C understryker vikten av inkomst för att kunna leva ett gott liv och kan du inte få den genom ett legitimt arbete, hittar en andra sätt. C tillskriver sysselsättning ett betydande värde mot bakgrund av vad som medföljer av att ha ett legitimt arbete, exempelvis trygghet, inkomst och frihet för att nämna några. Mot bakgrund av ovanstående redogörelse menar C på att detta värde är något som påverkar individens benägenhet att ingå i kriminellt beteende med hänsyn till att detta värde kan komma att utsättas för risk eller skada: ”alla dom som eh som typ är på väg ut i tung kriminalitet, dom behöver jobb! Dom behöver såna saker. Det är det enda, att man har något att förlora. Då kan man eh låta bli dom där dumma sakerna, men har man ingenting att förlora, så är det all in”! C menar på att individen bygger stora delar av sin självbild på sysselsättning. Exempel som C ger är titel, status och identitet. Ett citat som understryker detta är: ”kan man inte fixa jobb, skaffa jobb vanligt, arbete, så hittar man på sitt egna jobb”. C förankrar sysselsättning till trygghet och frihet, något som är viktiga komponenter i det vardagliga livet. För C var det svårt att lämna kriminalitet, då försäljandet av narkotika var en stor del av C:s liv samt att hen inte hade möjlighet att få ett legitimt arbete. C upplevde även en rädsla för en eventuell övergång från ett okonventionellt kriminellt liv till ett legitimt liv. Följande citat från C speglar denna inställning: ”hellre ett känt helvete än ett okänt paradiset”. Här framgår en misstro från C om att systemet inte kommer kunna hjälpa hen att återanpassa sig till samhället, vilket hen använde som en legitimering av dennes dåvarande sysselsättning, försäljning av tung narkotika.

Utifrån intervjun med D framgår det att sysselsättning spelade en avgörande roll i dennes val att ingå i kriminellt beteende. I ung ålder bestämde sig D för att sälja tyngre narkotika mot bakgrund av att denne inte ville utbilda sig utan istället eftersträfvade ett jobb. D är uppvuxen i en förort i östra USA som präglas av utsatthet och fattigdom. Mamman var ensamstående och hade två jobb, men hade fortfarande svårt att försörja familjen. D lockades av äldre män i grannskapet till att påbörja sin karriär inom narkotikaförsäljning. Detta är mot bakgrund av den romantiserade bilden av vad narkotikaförsäljning kan ge i form av status, identitet och inkomst. D såg detta som en möjlighet att bidra till sin familjs försörjning. Hen anslöt sig till en kriminell organisation, närmare bestämt Mara Salvatrucha (MS-13), som betraktas som ett av de mest våldsbenägna gängerna i världen. I samband med detta kom D att införskaffa och

bruka vapen, som en konsekvens av sysselsättningens risker. I takt med att D blev äldre uppgraderades hans status inom organisationen, vilket ledde till att han gick längre och längre från det konventionella samhället. I 13 år deltog D aktivt i organisationen MS-13. Vad som till slut fick honom att lämna var att dennes dåvarande partner blev gravid: ”Om mitt ex inte hade varit gravid så vet jag inte vad jag hade gjort idag, för det är det som har gjort mig mest, nej (paus) min son ska se en bättre förebild för pappa. Han ska ha sin pappa i närheten. Det är det som har gjort mig till att tänka över bara, nej, nu är det dags!” Genom detta citat belyser D vikten av att ha en anknytning till en hälsosam roll och identitet, något som för honom utgjorde den drivande faktorn i valet att lämna det kriminella livet. I teorin sociala band framgår det att anknytning utgör en drivande faktor gällande benägenhet att ingå i avvikande beteende, vilket D bekräftar. D har avtjänat fängelsestraff i både USA och Sverige. Under tiden som D avtjänade fängelsestraff i Sverige valde han att utbilda sig till kock, vilket han arbetar som idag. Enligt honom har denna sysselsättning varit avgörande för att förhindra återfall i kriminalitet.

Utifrån intervjun med E och F framgår det att bland annat att en avsaknad av sysselsättning har en påverkande roll i individens benägenhet att ingå i kriminellt beteende. Det framgår även att tillgången till sysselsättning under tiden individen avtjänar ett fängelsestraff har en avgörande roll gällande återfallsrisk. Intervjuperson F framför följande: ”(...) alternativet är att man sitter inlåst och avtjänar sitt straff och gör ingenting, men att man gör grejer, det är alltid bättre att göra grejer”. Intervjuperson E betonar vikten av utbildning som en grundförutsättning för att kunna erhålla legitim sysselsättning genom följande citat: ”(...) utbildningen som ges, det ska ju vara sånt som faktiskt kan leda till någonting också. Det är ju inte så att man bara liksom kan (paus) ploja”.

6.2 Miljö

Med miljö avses följande definition: Begreppet innefattar omgivning, omgivande förhållande såsom socioekonomisk status samt umgänge. Miljön betraktas som en viktig komponent av samtliga parter avseende benägenheten att ingå i kriminellt beteende.

Utifrån intervjun med A och B framgår det att miljön spelar en viktig roll i vilken typ av brottsförebyggande arbete de tillämpar. A och B menar på att hårt belastade och socialt utsatta områden med stor segregering och utanförskap försvårar deras möjligheter till att etablera kontakt med intressanta målgrupper. En konsekvens av ovanstående miljöer enligt A och B är

att utrymmet för att alternativa värderingar och normer skall få fäste är betydligt större inom dessa typer av områden, vilket producerar alternativa förebilder jämfört med det konventionella samhällets ideal. Produkten av denna ohälsosamma miljö är att möjligheten till att etablera kontakt och dialog minskar, då polisen som en konsekvens av ovanstående faktorer betraktas ur ett negativt perspektiv. Detta leder oundvikligt till en segregering från det konventionella samhället, något som kan påverka benägenheten att ingå i kriminellt beteende.

Utifrån intervjun med C framgår det att hen vuxit upp i ett särskilt utsatt område, Rosengård, i Malmö. Detta är ett område som till stora delar kännetecknas av social och ekonomiskt utsatthet. Ett område med alternativa normer och värderingar jämfört med det konventionella samhället. C påbörjade sin karriär inom brottslighet med ringa företeelser som han beskriver som "småbus". Detta gjorde han tillsammans med sina vänner, som likväl C hade en svag anknytning till det konventionella samhället. "Småbuset" var en konsekvens av att C kände sig uttråkad, ostimulerad och bekräftelsesökande. C tillskriver denna typ av ohälsosamma miljö som innefattar alternativa normer och värderingar som en katalysator för avvikande beteende, vilket senare kan komma att utvecklas till kriminellt beteende. Den brottsliga karriären började med ringa brott som senare kom att utvecklas till narkotikaförsäljning. Följande citat speglar C:s möjliggörande till narkotikaförsäljning som en konsekvens av miljön. "Jag såg möjligheter alltså, men ju mer man umgicks med bara såna alltså (paus) underliga människor kan man säga så eh, så var det inte (paus) alltså det var inte alltså wow, som en chock! När man känner dom ja (paus) ja det går lättare då".

Utifrån intervjun med D framgår det att respondenten vuxit upp i ett särskilt socialt och ekonomiskt utsatt området i en förort i östra USA. Detta område präglas av tung kriminalitet där gängkonstellationer är vanligt förekommande. Det framgår i D:s historia att miljön fungerat som en katalysator för avvikande värderingar och beteenden. Detta var en förutsättning för D:s kriminella karriär. Förekomsten av vapen är något som D haft ett nära band till sedan ung ålder, något som är förklarande gällande hans beslut att bära och bruka vapen i tidig ålder. D:s beblandning med denna miljö och därmed dess umgänge har lett till en normalisering gällande attityder och förhållningssätt till vapen. Av intervjun framgår det att D har bröder som har haft en direkt koppling till kriminalitet, bland annat genom bruk och försäljning av narkotika, vilket underlättat en internalisering av antisociala attityder och värderingar. I teorin sociala band framgår det att anknytning till familj och vänner samt deras

värderingar, vilka kan tänkas påverka aktören i frågan, utgör en stor roll avseende aktörens benägenhet att ingå i avvikande beteende.

Utifrån intervjun med E och F framgår det att personer som växer upp i socialt och ekonomiskt utsatta områden har en högre sannolikhet att ingå i kriminellt beteende, men att det inte enbart går att tillskriva miljön utslagsgivande betydelse. Enligt intervjuperson F framgår det att aktörer med en "taskig bakgrund" har större risk för att falla in i en kriminell livsstil men att även individer från perfekta förhållanden kan hamna på fel bana: "Det handlar främst om vilka beslut man tar i rätt läge liksom".

6.3 Integration

Begreppet integration avser i detta sammanhang individens band till samhället. Genom stark integration med det konventionella samhället internaliserar individen hälsosamma värderingar och normer, vilket spelar en avgörande roll i frågan gällande aktörens benägenhet att ingå i kriminellt beteende. Det framgår av samtliga genomförda intervjuer att denna variabel har en central roll för individens förhållningssätt till livsvärld samt system.

Utifrån intervjun med A och B framgår att det är en av polisens centrala uppgifter att arbeta för och främja en god integration. Detta återspeglas i följande citat från B: "Vi är shittet mellan medborgarna och samhällsaktörerna". Det framgår att hårt segregerade områden är där det är som svårast för polisen att etablera en kontakt med invånarna. En konsekvens av detta är att invånarna i de segregerade områdena skiljs av från resten av samhället, vilket ger upphov till parallella samhällsstrukturer. Detta främjar antisociala och avvikande attityder enligt A och B. A och B betonar vikten av att bryta barriären mellan system och livsvärld, något som sker genom en hälsosam integrering. A och B belyser detta problem genom att hänvisa till den bristande möjligheten till att ingå i meningsfull dialog och påtalar att barriären mellan de som myndighetspersoner och medborgare måste brytas. Till sist framgår det att kriminalitet grundar sig i ett större samhällsproblem, något som förutsätter politiska styrmedel för att handskas med. A och B betonar vikten av samverkan mellan flera samhällsinstitutioner och myndigheter för att handskas med segregation, utanförskap och social oro. Detta bygger på förutsättningen att samtliga parter kan ingå i meningsfull dialog och kan kommunicera med varandra.

Utifrån intervjun med C framgår att integration är en viktig komponent för att denne skall avstå kriminalitet. Som tidigare nämnt växte C upp i ett segregerat område i Malmö och hade inte ett hälsosamt förhållande till samhället. C har suttit i fängelse flertalet gånger under sitt vuxna liv och betonar vikten av samverkan och hjälp för att etablera denna kontakt till samhället. Vad som är ständigt återkommande i intervjun med C är sysselsättnings anknytning till integration. Genom att ha ett meningsfullt arbete och få känna sig som en del av något större får en bekräftelse, vilket påverkar individens självbild. Detta band till det konventionella samhället planterar sunda normer och värderingar som driver individen ifrån kriminalitet enligt C.

Utifrån intervjun med D framgår betydelsen av integration delvis. Likväl som i fallet med C framgår det att även D gör en liknande koppling mellan integration och sysselsättning. Likt A och B understryker D vikten av en god samverkan mellan myndigheter och aktören som berörs. Får en inte den hjälp som innefattar till exempel sysselsättning och hjälp med boende försvåras möjligheten att integreras till samhället, något som kan attribueras till den stigmatisering som kriminella bär med sig. Som tidigare kriminell är det svårt att närma sig det konventionella samhället om en inte får stöd. För D var detta något som blev avgörande gällande dennes möjligheter till att lämna kriminaliteten.

Utifrån intervjun med E och F framgår det att prokriminella attityder främjas inom områden och grupperingar som präglas av segregation. De understryker även vikten av samverkan mellan myndigheter och aktören under och efter avtjänat straff för att ge aktören bästa möjlighet för att uppnå en god integrering till samhället. Om det inte finns skyddsnet i form av stöd och vägledning som hjälper individen ökar sannolikheten för återfall. Vikten av integration återspeglas mot bakgrund av hur F, som bedriver personutredningar på frivården, arbetar. Hen poängterar nödvändigheten av att satsa resurser på yngre ringa förbrytare. Detta mot bakgrund av att dessa förbrytare ännu inte tagit det sista steget in i parallella samhällsstrukturer och således anser F att möjligheten till en hälsosam integrering är högre för dessa jämfört med tyngre förbrytare.

6.4 Straffets effekt

Med begreppet straffets effekt avser vi dels straffsatsens preventiva effekt, fängslandet av en individ, straffsatsens kommunikativa egenskaper samt straffsatsens reella verkan. Samtliga

ovanstående underteman förekom i intervjuerna gällande straffets effekt med våra intervjupersoner.

Utifrån intervjun med A och B framgår det att en distinktion mellan ringa och tyngre förbrytare görs när de reflekterar kring straffets brottspreventiva effekter. Förklaringen som ges är att tyngre förbrytare ofta har kommit så långt i sin kriminella karriär att såväl antisociala beteenden, attityder och värderingar är djupt förankrade och internaliserade hos dessa individer. Således påverkas inte dessa i lika hög utsträckning av straffsatsens avskräckande intention. Utöver ovanstående redogörelse är A och B:s slutsats att dessa tyngre förbrytare inte avstår kriminellt beteende enbart på grund av straffsatsen. Detta förhållningssätt återspeglas i deras tro om att straffets verkan gällande målgruppen tyngre förbrytare skall grunda sig på allmänpreventiva egenskaper, främst inkapacitering och oskadliggörande. Kontrasten som följer är att A och B anser att straffets effekt avseende ringa förbrytare bör ta avstamp inom individualprevention. A säger: ”Dom som sitter inne för enklare brottslighet, släpp ut dom så fort ni kan, ha koll på dom, försök att återanpassa dom (paus) men dom som sitter för grova brott finns det inte så mycket som talar för att dom ska sluta med denna typ av brottslighet, så därför är det bättre att ha dom inne så länge som möjligt”.

En viktig aspekt i frågan om hårdare straff som B lyfter upp är allmänhetens tilltro till rättssystemet. Detta kan vara en förklarande faktor till varför det blir allt vanligare att regeringen skärper lagstiftning och höjer straffsatser. Detta ämnar skicka signaler till samhällsmedborgarna och således visa på handlingskraft i syfte att uppnå tilltro från dessa. Detta trots att det finns konsensus om att fängslandet av en individ medför skada. Det framgår att såväl A som B anser att individen delvis tar skada av att befinna sig i den icke naturliga miljö vilket fängelse innebär och att en inte blir en bättre människa av att vara inlåst. En diskrepans gällande förståelse mellan system och livsvärld gör sig gällande i ovanstående stycke. Här framgår det att bristen på kommunikation mellan system och livsvärld resulterar i att systemet tar till åtgärder som inte efterfrågas av livsvärlden.

Utifrån intervjun med C framgår en bristande tilltro till straffsatsens individualpreventiva effekt. C framför i detta citat hens personliga åsikt gällande straffets avskräckande effekt gällande frågan, har hårdare straff överlag en preventiv verkan?: ”När jag var aktiv spelade det ingen roll. Man gjorde vad man skulle göra och sket i straffet”. Utöver straffsatsens

bristande effekt framför C dennes kritiska syn på vistelsen i fängelset, vilket framgår utifrån följande citat: "För min egen del när man satt och när man kom ut var det samma". C rättfärdigar denna kritik genom att hänvisa till en större problematik som ligger på samhällsnivå och menar på att de åtgärder som fängelset tar i sin strävan att nå upp till sina mål och arbetsriktlinjer inte är kompatibla med vad individen faktiskt behöver. Således menar C att längre straff inte löser den grundproblematik som återfinns hos dessa aktörer. C:s slutsats är att samhällsproblemen är en konsekvens av bristande dialog mellan aktören och systemet.

Utifrån intervjun med D framgår likt C ett kritiskt förhållningssätt till straffsatsens preventiva verkan samt att vistelsen i fängelset inte lever upp till dess åsyftade verkan. Detta framgår i följande citat: "Det funkar inte för alla, det beror på person". Likväl C framför D att systemets strävan efter att nå och behandla en så bred målgrupp som möjligt leder till att utbudet av hjälp inte är lika flexibelt och anpassbart utifrån individens behov. Således är dennes slutsats att en längre vistelse i fängelset inte gör någon större skillnad. D reflekterar även kring brist på meningsfull dialog mellan aktören och institutionen. Hen påtalar vikten av att bryta ner barriären mellan institution och individ: "Dom ska visa lite mer kärlek. Mer än bara som en robot liksom. För det är många som gör samma misstag. Här är dina tabletter, här ska du göra det och du ska göra det och sen (paus) det funkar inte så"! Det framgår även att D:s förhållningssätt till straffsatsens preventiva effekt är negativt, då det inte spelar någon roll då folk ändå gör kriminella saker. D menar på att tiden i fängelset kan ses som en semester då levnadsstandarden är god och i vissa fall bättre än de förhållanden som gjort sig gällande utanför murarna. Hen menar på att det krävs hårdare tag från fängelsets sida gällande förhållningssätt till individen och att det ska vara mer kännbart att man sitter i fängelset. Slutligen framför D att det är möjligt att uppnå avskräckande effekt med hårdare straff, men detta endast genom användandet av orimligt höga straffsatter.

Utifrån intervjun med E och F reflekteras det kring fängelsestraffets olika funktioner. Straffet fyller dels en individualpreventiv men även en allmänpreventiv effekt. Straffet har en kommunikativ egenskap i form av att detta fungerar som en markering och signal från samhällets sida gällande att avvikande beteende icke är önskvärt. Denna kommunikativa egenskap syftar även till att överföra samhällsliga normer, värderingar och moralbilder till medborgarna. Syftet är att överföra och internalisera dessa konventionella värden i samhällets medborgare. Dock menar E och F på att ett frihetsberövande i sig är skadligt för individen och

frihetsberövandet inte enbart gör dig till en bättre människa. Av intervjun framgår det av F mot bakgrund av ny forskning att individen inte avskräcks av straff utan snarare avskräcks av upptäcksriskan. Det skall dock betonas att E och F ser fördelar med frihetsberövande, då det ger förutsättningar för frivården att kunna etablera kontakt och därmed kunna arbeta med samtliga aktörer. I sina redogörelser framgår det att graden av mottaglighet samt engagemang från den fängslade individen är centralt för möjligheten till behandling och utslussning till samhället. Slutsatsen är således att längre fängelsestraff enbart inte leder till att individen avstår kriminalitet. Det är kvalitén på behandlingen under frihetsberövandet snarare än den faktiska tiden en avtjänar straff som är betydande för individens möjlighet att avhålla sig från framtida kriminalitet.

6.5 Återanpassning

Med begreppet återanpassning avses täckas in individens möjligheter till återanpassning, rehabilitering, samverkan mellan straffad individ och relevanta samhällsorganisationer såväl som samverkan inbördes mellan dessa samhällsorganisationer.

Utifrån intervjun med A och B framgår det att frågan gällande individens möjligheter till återanpassning är beroende av ett flertal variabler. Arbetet börjar från och med den dag som individen intages på anstalt. A och B lyfter vikten av möjlighet till utbildning och behandlingsprogram inom fängelset. Såväl A som B menar på att många tyngre förbrytare som förknippas med vapeninnehav saknar essentiella verktyg för att vara kompatibla med ett konventionellt samhällsliv. En annan variabel som påverkar individens möjligheter till återanpassning är miljön. A framför vikten av att byta umgänge och miljö efter avslutat fängelsestraff, då hans uppfattning är att det ofta är miljön som gör individen till en brottsling. Detta ligger i linje med vad som framgår av teorin sociala band. Aktörens tilltro till systemet påverkar individens mottaglighet och således dennes möjlighet till återanpassning. Nästa steg i processen avseende återanpassning påbörjas efter avtjänat straff. A och B framhäver betydelsen av en god och oavbruten samverkan mellan individ och samhällsorgan. I intervjun framgår det att insatsernas närhet i tid spelar stor roll i individens möjligheter till återanpassning. Bistånd i form av boende, sysselsättning och kontakt med vägledande mentorer har en avgörande roll i individens möjligheter till att återgå till det konventionella samhället. Dessa hörnstenar är svårlösta för en utsatt individ utan kontaktnät och kan tänkas skapa ett värde hos individen. Dessa ovanstående förhållanden påverkar individens

förhållningssätt till kriminella aktiviteter. Benägenheten att ingå i aktiviteter eller beteenden som potentiellt kan skada eller frånta individen dessa hörnstenar kan tänkas reduceras.

Utifrån intervjun med C framgår det att behov av vägledning och stöd är viktigt för hen för att avhålla sig från kriminalitet och för att kunna ta steget att lämna. C:s helhetssyn avseende utbudet av stöd och hjälp en får under och efter avtjänat straff är kritisk. Detta uttrycker C att hen fick ordna på egen hand, vilket förlängde processen att kunna lämna det kriminella livet bakom sig. Tyvärr utvecklade inte C sina ståndpunkter i vidare bemärkelse och således är materialet avseende temat återanpassning begränsat.

Utifrån intervjun med D framgår att sysselsättning spelat en avgörande roll i dennes kamp att avhålla sig från kriminalitet. Hen framför likväl A och B vikten av att förse utsatta individer med hjälpmedel avseende sysselsättning, boende och vägledning. D uttrycker att det är först när en har något av värde att förlora som en reflekterar över kostnaderna av att ingå i kriminellt beteende. D framför en positiv syn på de hjälpinsatser som erbjuds av diverse institutioner som arbetar med dessa utsatta individer. Hen framför vikten av att dessa insatser skall vara nära i tid och att en dialog mellan individen och systemet är nödvändig. D gör anspråk på att återfallsrisken ökar om individen inte förses med ovanstående hjälpinsatser, eftersom hen menar på att utsatta individer vill se snabba resultat. Detta återspeglas i följande citat: ”Före detta kriminella pallar inte (paus) dom vill ha någonting att börja med. Komma ut från fängelset och ha ingenting, då är det bara att gå tillbaka till det gamla”. Brist på hjälpsatser betraktar D som en form av bestraffning. Hen menar på att det sker en dubbel bestraffning, såväl som under och efter avtjänat straff, om individen inte upplever att den får det stöd som den behöver.

Utifrån intervjun med E och F framgår det att individens möjlighet till återanpassning är ytterst individuell. Frivården arbetar bland annat med att ta fram personlighetsbedömningar, vilka fungerar som vägledning för myndigheter som arbetar med dessa förbrytare. Testet avser mäta riskbild och mottaglighet hos aktören och är ett test alla nydömda genomgår. Detta test baseras på evidensbaserad forskning och mäter bland annat prokriminella attityder, risk för återfall i brott, prokriminellt umgänge, sysselsättning, ekonomi och familjerelationer. Ovanstående faktorer ligger i linje med teorin sociala band om vad som påverkar individens benägenhet att ingå i avvikande beteende. E och F förhåller sig positivt till de hjälpmedel som erbjuds i jämförelse med tidigare utbud och menar på att vi rör oss mot ett arbetssätt som

bedömer individer mer likvärdigt. Det framgår av intervjun att båda respondenterna tillskriver individens ansvar ett högt värde avseende möjlighet till återanpassning. Den stora utmaningen enligt E och F är att omsätta de verktyg som en ackumulerat under sin vistelse på anstalt till en naturlig miljö utanför galler. Respondenterna uttrycker en positiv inställning avseende möjligheten till sysselsättning och utbildning under tiden den intagne avtjänar sitt straff. Detta kan kopplas till E:s motto vilket är att man ska vara bättre rustad när man går ut än när man kommer in. Det framgår att ett byte av miljö minskar sannolikheten för återfall.

Respondenterna uttrycker även vikten av en kontinuerlig samverkan mellan aktör och system, som en grundläggande förutsättning för att lyckas hjälpa den utsatte. Det framgår att insatserna måste ligga nära i tid för att uppnå maximal effekt. En myndighet kan inte bära arbetsbördan på egen hand utan är beroende av samverkan med andra biståndsorgan. Detta återspeglas i följande citat från F: ”Det är MYCKET som ska klaffa och mycket som ska stämma in för att uppnå åsyftad verkan”. E och F lyfter vikten av samverkan mellan frivård, kriminalvård, socialtjänst och arbetsförmedling i syfte att förse individen med adekvata verktyg för att kunna klara av att leva utanför murarna.

6.6 Vapen

Begreppet vapen avser täcka följande punkter: vem bär och/eller brukar illegala vapen, varför nyttjas dessa, tillgänglighet på vapen samt effekter av straffskärpningarna från 2018 i vapenlagen.

Utifrån intervjun med A och B framgår det att den målgrupp som förknippas med innehav och bruk av illegala vapen främst är de som är från socioekonomiskt utsatta områden, har en tidigare brottshistorik och inte sällan ingår i gängkonstellationer. Dessutom förknippas ofta denna målgrupp med försäljning och bruk av narkotika. Det framgår att utvecklingen av tillgång, bruk samt innehav avseende illegala vapen har ökat markant under de senaste fem åren. En stor del av dessa vapen sägs komma från krigerna på Balkan under 90-talet och många av dem är militärklassade. En annan anledning till varför tillgången ökat beror på att Öresundsbron har gett ökade möjligheter till transport och smuggling av vapen, då tullen saknar tillräckligt med resurser för att handskas med problemet. A och B definierar personer som bär illegala vapen som tyngre förbrytare. Syftet med att bära illegala vapen är att dels försvara sig själv, utstråla status samt avskräcka potentiella hot mot den egna kriminella verksamheten. Gällande straffskärpningen i vapenlagen förhåller sig A och B positivt inställda. Ändringen har medfört utvidgade möjligheter för polisen att bekämpa utvecklingen

och förekomsten av illegala vapen. Den största fördelen som framförs är att straffskärpningarna inneburit att minimumstraffet för grova vapenbrott når den nivå som krävs i strafflängd för att aktualisera häktningspresumtion, vilket är två års fängelse. Detta utvecklar A och B genom att jämföra med hur det tidigare såg ut, då någon som ertappades med ett illegalt vapen kommit i kontakt med polisen. A och B uttrycker att det tidigare varit relativt smärtfritt för individen att bli påkommen med ett illegalt vapen eftersom denne inte häktats utan släppts ut i väntan på rättegång. Konsekvensen av ett förändrat arbetssätt gällande bekämpning av vapen kan komma att leda till ett förändrat beteende avseende personer som innehar och brukar dessa. A uttrycker att i rädslan för häktning och andra komplikationer vilket medförs av att bli ertappad med ett illegalt vapen, kan gärningspersonens benägenhet att gömma sitt vapen, alternativt överlåta detta till en person som inte är straffmyndig öka. Detta är något som betraktas positivt eftersom tillgängligheten och möjligheten i stundens hetta för bruk av vapnet inte blir lika hög, vilket kan komma att påverka frekvensen av våld med illegala vapen positivt.

Utifrån intervjun med C framgår det att den målgrupp som hen förknippar med innehav och bruk av illegala vapen framförallt är lågutbildade och är uppväxta i socioekonomiskt utsatta områden. Har du kommit till den punkten att du bär illegala vapen menar C att du inte har någonting att förlora längre. Denne är således långt gånge i sin kriminella karriär. C menar på att dessa personers agenda är att hota, försvara alternativt berättiga sin status i kriminella miljöer. Hen menar på att vapen har en kommunikativ egenskap och att dessa aktörer är väl medvetna om denna. Likväl A och B förknippas användandet av illegala vapen till narkotika alternativt annan inkomstgenererande kriminell sysselsättning. C ställer sig kritisk till straffsatsens individual- såväl som allmänpreventiva effekt. Hen menar på att dessa personer som bär vapen är våldsbenägna och impulsiva och inte avskräcks av hårdare straff mot vapenbrott. Till sist uttrycker C att tillgänglighet på vapen är hög och om du har en fot inne i systemet är det relativt enkelt att få tag i ett vapen, något som återspeglas i följande citat: "Det är som att fråga någon, kan du få tag i det spelet? Så lätt är det"!

Utifrån intervjun med D framgår det att syftet med att inneha vapen är att försvara sig, försvara sin verksamhet, hota samt avskräcka potentiella rivaler. Det framgår även att det är vanligt med vapen inom gängkonstellationer och D kopplar starkt ihop vapen med makt. Vidare uttrycker D att tillgången på illegala vapen är hög och att det är relativt enkelt att införskaffa sig sådana. D uttrycker även en bristande tilltro till att hårdare straff avseende

brott mot vapenlagen har en avskräckande effekt. Detta speglas i följande citat: ”Like it or not! Vapen ska alltid vara vapen, enkelt och gott vapen. Så oavsett om det är mindre eller mer straff, det spelar ingen roll”! D utesluter dock inte att oproportionerligt höga straffsatser skulle kunna ha en preventiv effekt, men några år hit eller dit gör ingen skillnad.

Utifrån intervjun med E och F framgår det att den målgrupp som förknippas med innehav av illegala vapen nyttjar dessa i syfte att försvara sig, hävda sin rätt i kriminella sammanhang, upprätthålla en status samt har en stark koppling till bland annat narkotikaförsäljning. Dessa människor förknippas även till en prokriminell livsstil. Detta genomsyras av följande citat från F: ”Dom som bär tyngre vapen är ofta väldigt insyltade i det, ja i någon slags nätverk (paus) pengar inblandade, droger ofta, men framförallt, dom har någon slags rädsla för att förlora livet och måste försvara sig på något vis”. Vad gäller tillgång till illegala vapen framför F att det inte är några större problem att få tag i. En måste känna rätt person eller ha en gatekeeper för att få access, vilket inte är ett större problem om en har viljan. I frågan gällande den avskräckande effekten av straffskärpningen framför E och F att det är svårt att tala om longitudinella effekter med hänsyn till att den bara har varit i bruk några månader. Utöver ovanstående framför de en positiv inställning avseende möjligheten till häktning, vilket underlättar deras kontakt med klienterna och således utvidgar möjligheterna till att arbeta med deras prokriminella attityder. Detta då frivårdens arbete tar vid redan vid häktningsprocessen. I frågan rörande straffsatsens preventiva effekter görs en distinktion mellan yngre och äldre förbrytare. De menar att ungdomar inte är lika benägna att tänka på straffskalan, utan reflekterar mer kring upptäcksriskerna. Således är tilltron att enbart straffsatsen skall få någon större preventiv effekt på avsedd målgrupp, yngre förbrytare, låg.

7. Analys

Studiens frågeställning är ”Hur kan rätten användas inom ramen för den existerande policyn om lagen av vapeninnehav för att hantera spänningen mellan individual- och allmänprevention”? Denna frågeställning är flerdimensionell utifrån Habermas teoretiska utgångspunkt. Således har vi valt att närma oss denna genom användandet av två teoretiska ramverk. Frågeställningen förutsätter en distinktion mellan mikro- och makroperspektiv, närmare bestämt ett deltagarperspektiv respektive ett samhällsperspektiv. Sociala band gör anspråk på vad det är som avhåller individen från att ingå i avvikande beteende och redogör således för individualpreventiva faktorer. Användandet av Habermas teori berör den andra delen av frågeställning, allmänprevention, eftersom denne återfinns och är en produkt av systemet. Mot bakgrund av ovanstående redogörelse finner vi det därmed lämpligt att nyttja teorikombination.

Huvudteorin tar avstamp i Jürgen Habermas teoretiska utgångspunkt gällande kommunikation, systemets kolonisering av livsvärld samt rätten som ett styrningsmedie. Sociala band gör anspråk på ett deltagarperspektiv som berör och bygger på bland annat värderingar, erfarenheter, moral och tro till systemet. Detta är byggstenar som enligt Habermas endast går att återfinna och förklara genom att studera livsvärld och således har vi valt teorin sociala band för att kunna närma oss och knyta an till Habermas teori gällande system och livsvärld. Detta då sociala band inbegriper liknande komponenter som Habermas nyttjar för att beskriva livsvärld.

Vad som är intressant avseende analys är hur rätten som institution och som ett styrningsmedium kan nyttjas för att dämpa, minimera eller eliminera friktionen mellan individual- respektive allmänprevention. Resultatet av det insamlade materialet indikerar på att det finns konsensus mellan samtliga parter avseende vilken målgrupp som bär vapen, att fängelset har positiva såväl som negativa effekter på individen, behov av samverkan mellan system och aktör, närmare bestämt system och livsvärld samt straffsatsens individual- och allmänpreventiva egenskaper. Problematik som återspeglas i vår frågeställning kan attribueras till bland annat brist på meningsfull dialog mellan system och livsvärld. Detta mot bakgrund av att system och livsvärld inte använder samma typer av kommunikation vilket leder till att dessa inte kan närma sig varandra och uppnå ömsesidig förståelse. Således är förutsättningen för att lösa denna problematik ett verktyg som främjar meningsfull dialog. Rätten fyller denna funktion genom att den främjar de principer som återfinns inom den ideala samtalsituationen.

Detta mot bakgrund av att rätten tillåter samtliga parter att närma sig varandra, delvis genom sin systematik vilket ger utrymme för varje part att kommentera påståenden. Rätten möjliggör att samtliga parter kan uttrycka sina åsikter samt att rätten utesluter extern påverkan i den bemärkelse att tvång utesluts genom dess systematik. Således förhindras att principerna inom den ideala samtalssituationen kränks. Därigenom främjas ömsesidig förståelse genom att rätten tillåter samtliga parter att närma sig varandra och utgå från samma premisser. Rätten är komplexitetsreducerande.

I syfte att belysa och precisera vad vi menar avseende spänningen mellan individual- respektive allmänprevention måste en förstå att straffsätser fyller olika funktioner. Detta innebär att samtliga funktioner en lag fyller kan variera i styrka. Dessa funktioner förutsätter inte varandra vilket innebär att en lag kan fylla en allmänpreventiv effekt trots att den saknar individualpreventiv verkan. Vi gör bedömningen med stöd i den kunskap vi samlat in och redovisat inom detta arbete att skärpningarna i vapenlagen inte kommer att få avsedd effekt. Med stöd i vårt material finner vi goda grunder för att kritisera straffsatsens preventiva effekter. Denna straffsats saknar en individualpreventiv verkan med stöd av vad som framgått i våra intervjuer. Det framgår i vårt resultat att det finns en koppling mellan vapen och tyngre förbrytare, vilka har kommit så långt i sin kriminella karriär att benägenheten och mottagligheten för behandling och rehabilitering är begränsade. Genom att bestraffa dessa hårdare löses inte grundproblematiken som producerar dessa förbrytare. En kritik mot straffsatsens individualpreventiva effekter är således att ökade resurser avseende individualprevention inte kommer att generera signifikanta resultat.

Allmänprevention strävar efter att nå den breda massan, vilket inte är den målgrupp som enligt vårt insamlade material bär och brukar illegala vapen. Mot bakgrund av materialet är det således ineffektivt att försöka använda sig av straffskärpningar i syfte att uppnå en allmänpreventiv effekt. Allmänprevention måste förankras till livsvärlden eftersom denna innehåller de essenser som lägger grunden för allmänprevention, bland annat moral, värderingar och identitet. Detta är trots allt den dagliga realiteten som intervjupersonerna har berättat om och som återfinns i livsvärlden. Saknas denna förankring till livsvärlden leder det till att allmänprevention endas verkar på en samhällslik nivå och styrs av överväganden som hör till systemet. Således påverkas inte avsedd målgrupp av denna prevention vilket gör åtgärden ineffektiv. Det är genom användandet av rätten som en institution som vi skapar och förankrar våra medborgare till samhället. Detta utgör grunden för att forma och ge upphov till

goda samhällsmedborgare i syfte att främja en hälsosam samhällsutveckling. Sverige har samhällsproblem, bland annat sociala integrationsproblem, vilket fungerar som en katalysator gällande produktion samt främjande av prokriminella attityder. Dessa samhällsproblem återfinns på en makronivå och ska således hanteras och bekämpas med verktyg som gör sig gällande på denna nivå. Främst handlar det om brist på social integration vilket är kärnan avseende hur vi ska närma oss och bekämpa kriminalitet. Det är således genom kommunikation som system och livsvärld kan uppnå ömsesidig förståelse i syfte att maximera sin fulla potential.

8. Slutsats

Det framkommer utifrån vårt material att individens benägenhet att ingå i avvikande beteende, exempelvis innehav och bruk av illegala vapen, påverkas av individens anknytning till samhället. Denna anknytning är starkt relaterad till hur starka sociala band individen har till sin omgivning. Komponenterna anknytning, åtagande, engagemang och tro till systemet är betydande för hur väl individen integreras i samhället och internaliserar de grundvärden som utgör en god samhällsmedborgare. Vi kan vidare fastställa mot bakgrund av studiens empiriska material att det existerar en problematik avseende den åsyftade verkan gällande straffskärpningarna i vapenlagen. Vi kan konstatera med hänsyn till det insamlade materialet att den individuella- respektive allmänpreventiva verkan gällande vapenlagen är svag. Vi har fastslagit att det inte är effektivt att bekämpa beteendet innehav och bruk av illegala vapen genom de medel som tillämpas idag. Kriminalitet kan attribueras till ett större samhällsproblem, vilket kan tänkas ligga till grund för bland annat sådant avvikande beteende. Främst är det brist på social integration som utgör kärnan till det utanförskap som driver individen från samhället och som kan tänkas främja prokriminella attityder och värderingar. Ett samhällsproblem som enbart kan komma att lösas genom att ingå i meningsfull dialog och kommunikation för att uppnå ömsesidig förståelse. Först då möjliggörs systemets fulla potential. Således kan vi använda rätten som en brygga mellan livsvärld och systemet. Vi menar på att resurser avseende bekämpning av innehav samt bruk gällande illegala vapen bör avsättas till att integrera våra medborgare. Det framgår av tidigare forskning såväl som av det insamlade materialet att tyngre förbrytare har en högre återfallsrisk samt att mottagligheten till behandling och rehabilitering är signifikant lägre jämfört med ringa förbrytare. Mot bakgrund av detta finner vi det lämpligt att konstatera att straffskärpningarna inte uppfyller åsyftad verkan. Systemet måste förstå och avspegla livsvärlden gällande vad som utgör kärnan i problemet. Varför har vi dessa individer som innehar och brukar illegala vapen? Rätten är central för att lösa denna samhällsproblematik i den bemärkelsen att den kan nyttjas för att påverka det politiska systemet. Allmänprevention återfinns inom systemet medan individualprevention knyter an till livsvärlden. Genom användandet av rätten vilken ska fungera som komplexitetsreducerande kan dessa sfärer närma sig varandra, kommunicera och skapa ömsesidig förståelse. För att lagstiftning skall kunna fungera både individual- respektive allmänpreventivt krävs det att systemet avspeglar livsvärlden så att denna kan arbeta i linje med vad som faktiskt efterfrågas och således nå sin fulla potential. Det är först då spänningen mellan individual- och allmänprevention upphör.

I slutskedet av denna studie identifierades en tidningsartikel som publicerades i Aftonbladet 10/5-2018 vilken behandlar vårt problemområde. Denna artikel kritiserar kriminalpolitiken för dess tendens att förbise adekvat evidensbaserad forskning avseende kriminalitet och istället välja att stifta hårdare straff som en enkel lösning till ett djupare samhällsproblem. Denna artikel bekräftar vår slutsats gällande att det existerar större samhällsproblem vilka inte kan lösas genom enkla medel, exempelvis enbart genom lagstiftning. Detta återspeglas i följande citat. ”Regeringen och oppositionen borde i stället för att tävla i populistiska utspel om ”hårdare tag” förslagsvis göra något åt att ungdomar i vissa områden upplever att de har lättare att hitta ett vapen än ett fast jobb med en lön som det går att leva på” (Aftonbladet 2018).

8.1 Framtida forskning

Mot bakgrund av den tidigare forskning vi identifierat finner vi att det saknas rättssociologisk forskning avseende straffskärpningarna inom vapenlagens reella effekter. Vi är medvetna om att tiden som det nya lagrummet varit i bruk är kort och en kan således inte undersöka longitudinella effekter i dagsläget. Vad vi anser är av intresse är att utveckla denna form av studie med fler antal sakkunniga och respondenter än vad vi har haft tillgång till samt att intressera sig för statistiska skillnader i lagöverträdelser gällande vapenbrott före och efter införd straffskärpning. Vi föreslår att forskare i framtiden då lagrummet varit i bruk en längre tid intresserar sig för dess reella effekter.

9. Källförteckning

9.1 Litteratur

- Agnew, Robert (2011). *Toward a unified criminology*. New York: New York University Press
- Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (2008). *Klassisk och modern samhällsteori*. 3:2 uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Baier, Matthias (2013). *Social and legal norms: Towards a Socio-legal Understanding of Normativity*. Farnham: Ashgate Publishing Limited
- Bryman, Alan (2015). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2:7 uppl. Stockholm: Liber AB
- Deflem, Mathieu (2017). The Legal Theory of Jürgen Habermas: Between the philosophy and the Sociology of Law. I Reza Banakar & Max Travers (red.). *Law and Social Theory*. 2. uppl. Portland: Hart Publishing, 75-90.
- Denscombe, Martyn (2014). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2:9 uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Hirschi, Albert (2009). *Causes of delinquency*. New Jersey: Transaction Publishers
- Hydén, Håkan & Hydén, Therese (2011). *Rättsregler: En introduktion till juridiken*. 6:1 uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Mathiesen, Thomas (1988). *Kan fängelset försvaras?* Göteborg: Korpen
- May, Tim (2011). *Samhällsvetenskaplig forskning*. 2:2 uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Newburn, Tim (2013). *Criminology*. 2. uppl. Abingdon: Routledge
- Ryen, Anne (2011). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. 1:2 uppl. Malmö: Liber AB

- Sarnecki, Jerzy (2015). *Introduktion till kriminologi: Volym II*. 1:1 uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Tham, Henrik (2018). *Kriminalpolitik: Brott och straff i Sverige sedan 1965*. 1:1 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Åkerström, Malin (red.) (2008). *Medier, brott och den aktiva publiken: En antologi om brottsrapportering och kreativ medieanvändning*. 1 uppl. Malmö: Bokbox Förlag

9.2 E-böcker

- Gendreau, P, Goggin, C & Cullen, F. (1999). *The effects of prison sentences on recidivism*. Quebec: Canada Minister of Public Works and Government Services.
Tillgänglig:
<https://www.securitepublique.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/ffcts-prsn-sntncs-rcdvsm/ffcts-prsn-sntncs-rcdvsm-eng.pdf> [2018-05-03]

9.3 Vetenskapliga artiklar

- Hjørland, B. Fundamentals of Knowledge Organization. *Knowledge organization* [serial online]. 2003;30(2): 87-111.
Tillgänglig:
<http://ppggoc.eci.ufmg.br/downloads/bibliografia/Hjorland2003.pdf> [2018-05-13]
- MacCormick, A. The Prison's Role in Crime Prevention. *Journal Of Criminal Law And Criminology (1931-1951)* [serial online]. 1950;(1):36. Available from: JSTOR Journals, Ipswich, MA. Accessed April 24, 2018.
- Persson, M. Local sensemaking of policy paradoxes: implementing local crime prevention in Sweden. *Public Organization Review* [serial online]. 2012;(1):1. Available from: SwePub, Ipswich, MA. Accessed April 24, 2018.
- Seiter, R P & Kadela, K R. Prisoner reentry: What works, what does not, and what is promising. *Crime & Delinquency* [serial online]. n.d.;49(3):360-388. Available from: Social Sciences Citation Index, Ipswich, MA. Accessed April 24, 2018.

- Sherman, L. DEFIANCE, DETERRENCE, AND IRRELEVANCE: A THEORY OF THE CRIMINAL SANCTION. *Journal Of Research In Crime & Delinquency* [serial online]. November 1993;30(4):445-473. Available from: SocINDEX with Full Text, Ipswich, MA. Accessed April 23, 2018.

9.4 Webbaserade källor

- Brå (Brottsförebyggande rådet) (2018-04-04). *Vapenbrott*. [Elektronisk]. Stockholm. Tillgänglig:
<https://www.bra.se/brott-och-statistik/statistik-utifran-brottstyper.html> [2018-05-20]
- De Basso, Sargon & Westerlund, Mikael. 2018. Vi har fått nog av er populism, politiker: Advokater: Utspel om ”hårdare tag” och höjda straff har liten effekt – men det tycks inte spela någon roll. *Aftonbladet*. 10 maj. Tillgänglig:
<https://www.aftonbladet.se/a/yvnQMx> [2018-05-15]
- Kriminalvården (2014). *Kriminalvårdens Redovisning om Återfall: Uppföljning t.o.m. 2010*. [Elektronisk]. Norrköping. Tillgänglig:
<https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/kartlaggningar-och-utvarderingar/kra2014.pdf> [2018-05-20]

9.5 Offentligt tryck

- Brottsförebyggande rådet, Brå (2015). *Det dödliga våldet i Sverige 1990-2014: En beskrivning av utvecklingen med särskilt fokus på skjutvapenvåldet*. Författare: Sven Granath. Rapport 2015:24. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Tillgänglig:
https://www.bra.se/download/18.31d7fffa1504bbffea086b7a/1449670735846/2015_24_Det+d%C3%B6dliga+v%C3%A5ldet.pdf [2018-05-20]
- Justitiekommitténs betänkande 1995/96:JuU12. *Ny vapenlag*. [Elektronisk]. Stockholm: Justitiedepartementet Tillgänglig:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/ny-vapenlag_GJ01JuU12/html [2018-05-20]

- Proposition 1995:96:52. *En ny vapenlag*. [Elektronisk]. Stockholm: Justitiedepartementet.
Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/en-ny-vapenlag_GJ0352/html [2018-05-20]

- RättsPM 2007:6. *Vapenbrott: ett urval av överrättsdomar och nyare underrättsdomar*. [Elektronisk]. Malmö: Åklagarmyndigheten.
Tillgänglig:
https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/rattspromemorior/rattspm_2007_06_vape nbrott_urval_domar.pdf [2018-05-20]

- SOU 2014:7. *Skärpta straff för vapenbrott: Delbetänkande av Utredningen om skärpta straff för organiserad brottslighet*. [Elektronisk resurs]. Stockholm: Justitiedepartementet.
Tillgänglig:
<http://www.regeringen.se/49bb85/contentassets/e59c983649a646a9adcb47117faa4407/ska rpta-straff-for-vapenbrott-sou-20147> [2018-05-20]

9.6 Lagar

- Rättegångsbalk (1942:740) (RB). Stockholm: Justitiedepartementet.

- SFS 1996:67 (ändrad t.o.m SFS 2017:1139). *Vapenlag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

- SFS 2017:1139. *Lag om ändring i vapenlagen (1996:97)*. Stockholm: Justitiedepartementet.

10. Bilagor

10.1 Intervjuguide med representanter från polisen

- 1) Hur länge har ni arbetat inom polisväsendet?
- 2) Hur ser en vanlig arbetsdag ut för er?
- 3) När ni är ute på fältet, hur jobbar ni brottsförebyggande? Skiljer sig ert arbete från olika områden? Om ja, på vilket sätt?
- 4) Hur är era tankar kring fängelsets synsätt på att behandla och rehabilitera kriminella?
- 5) Anser ni att hårdare straff överlag har en preventiv verkan? Avstår man brottslighet på grund av rädsla för hårt straff?
- 6) Har ni sett någon utveckling av förekomst och bruk av illegala vapen de senaste åren? Ser ni att det ökat eller minskat och vad är orsaken utifrån ert perspektiv?
- 7) Hur insatta är ni på de nya straffskärpningarna som togs i bruk i vapenlagen 1:e januari 2018?
- 8) Har ni hunnit märka av några effekter av den?
- 9) Tror ni att straffskärpningarna gällande vapenbrott kommer att fungera preventivt och avskräckande?
- 10) Har den/tror ni att den kommer att förenkla alternativt försvåra ert arbete?
- 11) Har ni några övriga synpunkter på straffskärpningen?
- 12) Vad är era erfarenheter av vem som bär vapen? Varför bär dessa vapen? Finns det några återkommande personkaraktäristiska hos dessa personer?

10.2 Intervjuguide med representanter från KRIS

- 1) Hur länge har du varit aktiv inom KRIS?
- 2) Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig?
- 3) Hur jobbar KRIS brottsförebyggande? Skiljer sig arbetet beroende på brottsart? Om ja, på vilket sätt?
- 4) Har du några tankar kring fängelsets synsätt på att behandla och rehabilitera kriminella?
- 5) Anser du att hårdare straff överlag har en preventiv verkan? Avstår man brottslighet på grund av rädsla för hårt straff?

- 6) Har du sett någon utveckling av förekomst och bruk av illegala vapen de senaste åren? Ser du att det ökat eller minskat och vad är orsaken utifrån ditt perspektiv?
- 7) Hur insatt är du på de nya straffskärpningarna som togs i bruk i vapenlagen 1:e januari 2018?
- 8) Tror du att straffskärpningarna gällande vapenbrott kommer att fungera preventivt och avskräckande?
- 9) Vad är dina erfarenheter av vem som bär vapen? Varför bär dessa vapen? Finns det någon återkommande problematik hos dessa personer?
- 10) Hur kom du in på den kriminella banan och vad fick dig att lämna?
- 11) Utifrån din erfarenhet, är det lätt att införskaffa ett vapen?

10.3 Intervjuguide med representanter från frivården

- 1) Hur länge har ni arbetat inom frivården?
- 2) Hur ser en vanlig arbetsdag ut för er?
- 3) Hur jobbar ni brottsförebyggande? Skiljer sig ert arbete åt beroende på brottstyp?
- 4) Hur är era tankar kring fängelsets synsätt på att behandla och rehabilitera kriminella? Fungerar det rehabiliterande?
- 5) Hur anser ni att dömdas förutsättningar ser ut när dom kommer ut? Får de den hjälp de behöver för att återanpassas eller finns brister? Är det till exempel klienter som ni inom frivården stött på flera gånger? Isåfall vad kan det bero på?
- 6) Anser ni att hårdare straff överlag har en preventiv verkan? Avstår man brottslighet på grund av rädsla för hårt straff?
- 7) Har ni sett någon utveckling av förekomst och bruk av illegala vapen de senaste åren? Ser ni att det ökat eller minskat och vad är orsaken utifrån ert perspektiv?
- 8) Hur insatta är ni på de nya straffskärpningarna som togs i bruk i vapenlagen 1:e januari 2018?
- 9) Tror ni att straffskärpningarna gällande vapenbrott kommer att fungera preventivt och avskräckande?
- 10) Har ni några övriga synpunkter på straffskärpningen?
- 11) Vad är era erfarenheter av vem som bär vapen? Varför bär dessa vapen? Finns det några återkommande personkaraktäristiska hos dessa personer?
- 12) Är det något som ni vill tillägga?

10.4 Rättssociologisk matris

